

Стимулювання відновлюваної енергетики в Україні за допомогою «зеленого» тарифу

Посібник для інвесторів

У партнерстві з:

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra
Швейцарська Конфедерація

Agentschap NL
Ministerie van Economische Zaken

IFC

**International
Finance Corporation**
World Bank Group

Зміст цього посібника захищено авторським правом.

Посібник «Стимулювання відновлюваної енергетики в Україні за допомогою «зеленого» тарифу» підготовлено консультативною програмою Міжнародної фінансової корпорації (IFC) «Стимулювання інвестицій в ресурсоефективність» та проектом IFC «Інвестиційний клімат в аграрному секторі України». Жодна частина цього посібника не може бути відтворена, розмножена чи поширена в будь-якому вигляді без посилання на посібник IFC «Стимулювання відновлюваної енергетики в Україні за допомогою «зеленого» тарифу». IFC заохочує поширення цієї публікації й тому надає згоду тим, хто використовує цей документ, копіювати його частини для особистого некомерційного користування, без права на перепродаж, подальше поширення або підготовку робіт на основі змісту чи інформації, що міститься в ньому. Для будь-якого іншого поширення або використання цієї роботи необхідно отримати письмову згоду IFC. Матеріали, включені до цього посібника, представляють аналіз законодавства України з питань регулювання процедур отримання «зеленого» тарифу та його порівняння з кращими практиками країн з розвинутою економікою. Посібник містить інформацію про кроки, які має пройти інвестор в Україні для отримання «зеленого» тарифу. Інформація у цьому посібнику представлена добросовісно для загально інформаційних цілей, і за будь-які дані, наведені в цій публікації, IFC, Група Світового банку, Швейцарська Конфедерація через Державний секретаріат Швейцарії з економічних питань, Вільна Земля Саксонія, Міністерство іноземних справ Фінляндії та Міністерство економічних відносин Королівства Нідерландів не несуть відповідальності.

Даний посібник не має розглядатися як вичерпний опис питань, що в ньому обговорюються, й не повинен використовуватися для прийняття комерційних рішень. Стосовно всіх юридичних питань необхідно звернутися до незалежних юристів.

Уся інформація та матеріали, використані для підготовки цієї публікації, є власністю IFC та зберігаються нею.

© 2012 Міжнародна фінансова корпорація

Інформація про посібник

У посібнику наведено основні положення й аналіз законодавства України з питань виробництва електричної енергії з відновлюваних джерел та її продажу за «зеленим» тарифом, а також розглянуто практику застосування такого законодавства. Подано стислий огляд структури українського енергетичного ринку й місця виробників відновлюваної енергії в ньому. Аналізується сутність схеми стимулювання виробництва енергії за допомогою «зеленого» тарифу й наводиться покроковий план дій для інвестора, що планує виробництво відновлюваної електроенергії та її продаж за «зеленим» тарифом. У разі якщо законодавство містить прогалини, або існує потенційна можливість його неоднозначного тлумачення й застосування, зроблено відповідні застереження. Okремо виділено рекомендації державним регуляторам щодо напрямів поліпшення чинного законодавства.

Про IFC

IFC, член Групи Світового банку, є найбільшим глобальним інститутом розвитку, що фокусує свою діяльність виключно на приватному секторі. Ми сприяємо сталому економічному зростанню країн, що розвиваються, фінансуючи інвестиції, надаючи компаніям та урядам консультативні послуги, та мобілізуючи приватний капітал на міжнародних фінансових ринках. В 2012 фінансовому році ми інвестували рекордні \$20 мільярдів, допомагаючи приватним компаніям створювати робочі місця, стимулювати інновації та вирішувати найгостріші проблеми розвитку. Додаткова інформація: www.ifc.org

Про програму IFC «Стимулювання інвестицій у ресурсоефективність в Україні»

Програма має за мету стимулювання інвестицій у проекти, які націлені на більш ефективне використання ресурсів, сприяння впровадженню найкращих практик у сфері ресурсоефективності. Також Програма допомагатиме покращувати економічну результативність та екологічні характеристики діяльності українських компаній, переважно з сектора агробізнесу. Програма IFC «Стимулювання інвестицій у ресурсоефективність в Україні» реалізується за фінансової підтримки Вільної Землі Саксонії, Міністерства іноземних справ Фінляндії та Міністерства економічних відносин Королівства Нідерландів.

Про проект IFC «Інвестиційний клімат в аграрному секторі України»

Проект IFC «Інвестиційний клімат в аграрному секторі України» покликаний покращити бізнес-середовище в аграрному секторі шляхом підготовки прозорих та узгоджених пропозицій, спрямованих на створення більш привабливого інвестиційного клімату для внутрішніх і зовнішніх інвесторів, що сприятиме сталому зростанню сектора в майбутньому. Проект IFC «Інвестиційний клімат в аграрному секторі України» реалізується за фінансової підтримки Швейцарської Конфедерації через Державний секретаріат Швейцарії з економічних питань (SECO).

Про донорів

Програма співробітництва Швейцарської Конфедерації з Україною

У 1997 році Швейцарська Конфедерація та Україна підписали двосторонню угоду про технічну співпрацю, в межах якої в Києві для координації програм співпраці було відкрите Швейцарське бюро співробітництва. Підтримка України з боку Швейцарії зосереджена у сферах економічного розвитку, сталого управління енергоресурсами, репродуктивного здоров'я, реформування системи юстиції та децентралізації. Щорічний бюджет програми співробітництва Швейцарії з Україною становить понад 14 млн. швейцарських франків.

Додаткова інформація: <http://www.swiss-cooperation.admin.ch/ukraine/>

Інформація про Вільну Землю Саксонію на сайті

<http://www.sachsen.de>

Інформація про Міністерство іноземних справ Фінляндії на сайті

<http://formin.finland.fi>

Інформація про Міністерство економічних відносин Королівства Нідерландів на сайті

<http://www.agentschapnl.nl/en>

Список скорочень

1. **Господарський кодекс** – Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV.
2. **Договір ОРЕ** – Договір між членами Оптового ринку електричної енергії України від 15.11.1996 р.
3. **ДП «Енергоринок»** – Державне підприємство «Енергоринок».
4. **ДП «НЕК «Укренерго»** – Державне підприємство «Національна енергетична компанія «Укренерго».
5. **Закон про альтернативні види палива** – Закон України від 14.01.2000 р. № 1391-XIV «Про альтернативні види палива».
6. **Закон про державну реєстрацію** – Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень».
7. **Закон про електроенергетику** – Закон України від 16.10.1997 р. № 575/97-ВР «Про електроенергетику».
8. **Закон про землі енергетики** – Закон України від 09.07.2010 р. № 2480- VI «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» .
9. **Закон про митні тарифи** – Закон України від 05.02.1992 р. № 2097-XII «Про єдиний митний тариф».
10. **Закон щодо стимулювання виробництва** – Закон України від 20.11.2012 р. № 5485-VI «Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії».
11. **Земельний кодекс** – Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III.
12. **НКРЕ** – Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.
13. **Ліцензія на виробництво електроенергії** – ліцензія на здійснення господарської діяльності з виробництва електричної енергії.
14. **ліцензія на когенерацію** – ліцензія на здійснення господарської діяльності з комбінованого виробництва електричної та теплової енергії.
15. **ОРЕ** – Оптовий ринок електричної енергії України.
16. **Податковий кодекс** – Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
17. **Постанова № 444** – Постанова Кабінету Міністрів України від 14.05.2008 р. № 444 «Питання ввезення на митну територію України енергозберігаючих матеріалів, обладнання, устаткування та комплектуючих».
18. **ПДВ** – податок на додану вартість.

Зміст

Основні положення	9
Вступ	13
1. Структура ринку електроенергетики	15
2. «Зелений тариф»	17
2.1. Сфера застосування «зелених» тарифів	17
2.2. Розміри «зелених» тарифів та їхнє застосування.....	18
2.2.1. Загальні положення	18
2.2.2. Гарантований мінімальний розмір «зеленого» тарифу.....	18
2.2.3. «Зелені» тарифи, не обмежені гарантованим мінімальним розміром..	20
2.2.4. «Зелені» тарифи на електроенергію з біомаси та біогазу	21
2.2.5. Електроенергія, вироблена одночасно з традиційних та відновлюваних джерел.....	22
2.2.6. Встановлення та припинення дії «зелених» тарифів.....	23
2.2.7. Зменшення «зелених» тарифів	23
2.2.8. Вимога щодо обов'язкової української складової	25
2.2.9. Покупець електроенергії з відновлюваних джерел.....	30
3. Орієнтовний порядок організації виробництва та реалізації електроенергії за «зеленим» тарифом	31
3.1. Заснування компанії	31
3.2. Набуття прав на землю	32
3.2.1. Правовий режим земель	32
3.2.2. Набуття прав на приватні землі.....	34
3.2.3. Зміна цільового призначення земель приватної власності	35
3.2.4. Набуття прав на землі державної та комунальної власності	37
3.3. Будівництво електростанцій на базі відновлюваних джерел енергії.....	38
3.3.1. Вихідні дані	38
3.3.2. Технічні умови	39
3.3.3. Проектна документація (проект будівництва)	40
3.3.4. Реєстрація декларації про початок виконання підготовчих робіт	41
3.3.5. Реєстрація декларації про початок будівельних робіт	41
3.3.6. Дозвіл на виконання будівельних робіт.....	42
3.3.7. Реєстрація декларації про готовність будівництва до експлуатації.....	43
3.3.8. Свідоцтво про готовність будівництва до експлуатації.....	44
3.3.9. Реєстрація прав власності.....	45

3.3.10. Дозвіл на роботи підвищеної небезпеки та експлуатацію (використання) механізмів, інструментів і обладнання підвищеної небезпеки	46
3.4. Приєднання до мереж	47
3.4.1. Загальні положення	47
3.4.2. Приєднання об'єктів когенерації до мережі	48
3.4.3. Приєднання вітроелектростанцій до електромереж	51
3.4.4. Вартість приєднання	54
3.5. Ліцензія на виробництво електроенергії	56
3.5.1. Ліцензована діяльність	56
3.5.2. Порядок видачі ліцензії на виробництво електроенергії	57
3.5.3. Видача ліцензії на когенерацію	58
3.6. Вступ до оптового ринку електричної енергії	60
3.7. Укладання договору з ДП «Енергоринок»	62
3.8. Встановлення «зеленого» тарифу	63
4. Перевірки дотримання законодавства про «зелений» тариф	65
5. Податкові пільги	67
5.1. Звільнення від ПДВ на імпорт та митних платежів	67
5.2. Зменшення земельного податку	69
5.3. Граничні розміри плати за оренду земель, що перебувають у державній та комунальній власності	69
5.4. Звільнення від податкових зобов'язань у формі цільової надбавки на вироблену електроенергію	70
5.5. Звільнення від податку на прибуток підприємств	70
Додатки	71
Додаток I. Основні недоліки законодавства і рекомендації щодо державної політики	72
Додаток II. Законопроекти	74
Додаток III. Список посилань	75

Основні положення

Механізми стимулювання виробництва електроенергії з відновлюваних джерел в Україні

В Україні існують такі механізми стимулювання виробництва відновлюваної електроенергії: 1) «зелений» тариф; 2) пільги в оподаткуванні; 3) пільговий режим приєднання до електричної мережі. Незважаючи на згадку в Законі України «Про електроенергетику» документа, що підтверджує походження електроенергії з відновлюваних джерел (так званого «зеленого» сертифіката), схема застосування та обігу таких сертифікатів не знайшла свого розвитку у підзаконних нормативно-правових актах і не використовується державними регуляторами.

Стимулювання виробництва за допомогою «зеленого» тарифу поширюється майже на всі відновлювані джерела енергії (за винятком електроенергії, виробленої великими гідроелектростанціями). При цьому вся відновлювана енергетика розподілена на дві групи: 1) електроенергія, щодо якої законом установлений гарантований мінімальний «зелений» тариф (енергія вітру, сонця, біомаси та малих ГЕС); 2) електроенергія, на яку гарантований мінімальний «зелений» тариф не поширюється. В останньому випадку «зелений» тариф встановлюється Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики (НКРЕ), виходячи з аналізу витрат на будівництво й утримання електростанцій та обґрунтованої норми прибутку виробника електроенергії.

Електроенергія, вироблена з біомаси, підлягає продажу з урахуванням гарантованої мінімальної ставки «зеленого» тарифу. До 1.04 2013 р. така ставка не поширюється на електроенергію, вироблену з біомаси нерослинного походження або біогазу. Ця ситуація зміниться з 01.04.2013 р. Із зазначеної дати «зелений» тариф поширюватиметься також на біомасу тваринного походження та біогаз. При цьому «зелений» тариф надаватиметься лише за умови, що біомаса (біогаз) утворені з відходів. Продукція, спеціально створена для енергетичних

потреб (наприклад, рослин, що є технічними культурами), не надаватиме право на застосування «зеленого» тарифу.

«Зелений» тариф не поширюється на електроенергію, для виробництва якої одночасно використовуються як відновлювані, так і традиційні джерела.

Схема стимулювання виробництва електроенергії за допомогою «зеленого» тарифу встановлена до 01.01.2030 р. та поширюється на суб'єктів господарювання, які виробляють електроенергію з відновлюваних джерел енергії на електростанціях, введених в експлуатацію в період її чинності. Держава гарантує законодавче закріплення вимоги про закупівлю електроенергії, виробленої з відновлюваних джерел, протягом усього строку дії порядку стимулювання, і оплату такої електроенергії в повному обсязі.

Розмір «зеленого» тарифу на електроенергію, вироблену електростанціями, що будуть введені в експлуатацію або істотно модернізовані після 2014, 2020 і 2024 років, знижується на 10%, 20% і 30% відповідно. Електростанції вважаються істотно модернізованими, якщо вартість модернізації енергетичного обладнання перевищує 50% від його початкової вартості.

До проектів, які претендують на застосування «зеленого» тарифу, законодавством встановлені вимоги щодо обов'язкової закупівлі частини товарів та робіт українського походження. Розмір частки українських матеріалів, обладнання, послуг і робіт залежить від дати прийняття об'єкта в експлуатацію та різновиду використовуваного відновлюваного джерела енергії. Українське походження матеріалів і робіт підтверджується сертифікатами, що видаються Торгово-промисловою палатою України або регіональними торгово-промисловими палатами. Відповідність фактичного розміру української частки вимогам законодавства підтверджують визначені в спеціальному порядку експертні організації.

Електроенергія за «зеленим» тарифом може бути продана Державному підприємству «Енергоринок» (яке зобов'язане закуповувати електроенергію, вироблену з відновлюваних джерел) або напряму споживачам. Однак в останніх відсутні будь-які економічні та регуляторні стимули на закупівлю електроенергії за підвищеними «зеленими» тарифами.

Існує також низка податкових пільг для стимулювання виробництва електроенергії з відновлюваних джерел:

– звільнення від:

- сплати податку на додану вартість і митних зборів на імпорт устаткування, пов'язаного з виробництвом електроенергії з відновлюваних джерел, яке міститься в переліку, затвердженому урядом України;
- податкового зобов'язання у вигляді спеціальної надбавки на виробництво електроенергії (3% від виробленої електроенергії);
- сплати податку на прибуток з прибутку, отриманого від основної діяльності компанії, що виробляє електроенергію виключно з відновлюваних джерел енергії, на період до 01.01.2021 р.;

– 75-відсоткове зниження земельного податку на землі, які використовуються під потужності електростанцій, що виробляють електроенергію з відновлюваних джерел;

– обмеження на орендну плату за землі державної й комунальної власності.

Більшість обладнання електростанцій, що працюють на відновлюваних джерелах енергії, може бути розташована тільки на земельних ділянках, які мають цільове призначення «землі електроенергетики». Як виняток, об'єкти передачі електроенергії (повітряні та кабельні лінії електропередачі, трансформаторні підстанції, розподільчі пункти та пристрої) можуть бути розташовані на землях будь-якого цільового призначення. Будь-яке інше використання для виробництва електроенергії земельних ділянок (з відмінним від «земель електроенергетики» цільовим призначенням) можливе лише за умови зміни відповідного цільового призначення. Слід враховувати, що в Україні встановлено мораторій на зміну цільового призначення більшості сільськогосподарських земель.

Постачальники, які передають електроенергію власними розподільчими мережами, не мають права відмовляти виробникам електроенергії з відновлюваних джерел у приєднанні до таких мереж.

Починаючи з 01.01.2013 р., приєднання до електромережі станцій, що вироблятимуть електроенергію з відновлюваних джерел, фінансується таким чином:

- 50% – за рахунок коштів, передбачених у тарифах на передачу електроенергії;
- 50% – за рахунок поворотної фінансової допомоги, яка надається виробником підприємству з передачі електроенергії. Строк повернення фінансової допомоги визначатиметься постановою НКРЕ і не перевищуватиме десяти років.

Зазначена процедура фінансування не застосовується у випадку, якщо технічні умови щодо приєднання до електричних мереж було видано до 1 січня 2013 року і будівництво об'єкту розпочато до 1 липня 2013 року.

Щоб продати електроенергію державному підприємству (ДП) «Енергоринок» за «зеленим» тарифом виробник такої електроенергії має:

- стати членом Оптового ринку електроенергії та підписати відповідний договір;
- отримати ліцензію на виробництво електроенергії або ліцензію на когенерацію;
- укласти договір з ДП «Енергоринок»;
- звернутися до НКРЕ та отримати рішення про встановлення «зеленого» тарифу.

Вступ

Передумови підготовки посібника

В Україні застосовуються три основних механізми стимулювання виробництва енергії з відновлюваних джерел: 1) «зелений» тариф; 2) пільги в оподаткуванні та 3) пільговий режим приєднання до електричної мережі. Незважаючи на згадування в Законі про електроенергетику, схема застосування та обігу «зелених» сертифікатів (гарантій походження електроенергії) не знайшла розвитку в підзаконних нормативно-правових актах і державними регуляторами не використовується.

Попри дію механізму стимулювання, частка об'єктів відновлюваної енергетики (за винятком об'єктів великої гідроенергетики) у загальному обсязі встановленої потужності електростанцій в Україні дорівнює лише близько 0,6%.

Мета посібника

Оскільки на сьогодні в Україні потенційні інвестори недостатньо обізнані щодо механізму отримання «зеленого» тарифу і відсутні доступні джерела комплексної інформації, мета цього посібника — надати найбільш повну інформацію з приводу відповідних положень законодавства України та практики його застосування.

Представлена в посібнику інформація надасть потенційним інвесторам можливість попередньо зважити обсяг необхідних фінансових ресурсів, час для доступу на ринок та адміністративні ризики.

Посібник може бути корисним тим, хто певним чином впливає або може вплинути на формування регуляторної політики держави, адже він містить не лише опис процедур і положень законодавства, але й акцентує увагу на проблемних питаннях та наводить можливі й рекомендовані шляхи поліпшення умов ведення бізнесу виробниками енергії з відновлюваних джерел.

Структура посібника

Посібник складається з п'яти розділів.

1. **«Структура ринку електроенергетики».** Йдеться про основні складові елементи ринку, їхню роль, повноваження та місце в загальній системі.
2. **«Зелений» тариф.** Наведено деталізовану інформацію щодо механізму стимулювання виробництва відновлюваної електроенергії за допомогою «зеленого» тарифу.
3. **«Орієнтовний порядок організації виробництва та реалізації електроенергії за «зеленим» тарифом».** Описано кожен із кроків, необхідних для забезпечення можливості продажу електроенергії за «зеленим» тарифом.
4. **«Перевірки дотримання вимог законодавства про «зелений» тариф».** Присвячено державному контролю за дотриманням виробниками положень законодавства про «зелений» тариф.
5. **«Податкові пільги».** Містить інформацію про податкові стимули розвитку виробництва електроенергії з відновлюваних джерел, що встановлені українським законодавством.

Застереження

Цей посібник ґрунтується виключно на аналізі чинного українського законодавства. Ми не висловлюємо жодних міркувань стосовно будь-яких законів або правил чи практики судів або наглядових органів, які наберуть або можуть набрати чинності чи будуть оприлюднені після публікації цього посібника. Ми не можемо гарантувати, що наша правова позиція повністю співпадатиме з позицією податкових, правоохоронних та інших державних органів у процесі аналізу кожного конкретного положення законодавства.

1

Структура ринку електроенергетики

Український енергетичний ринок складається з таких елементів.

Державні регулятори:

Верховна Рада України (rada.gov.ua)

- здійснює законодавче регулювання діяльності у сфері енергетики (встановлює повноваження державних органів, основні права та обов'язки учасників ринку, гарантовані мінімальні розміри «зелених» тарифів тощо);

Кабінет Міністрів України (www.kmu.gov.ua)

- здійснює підзаконне регулювання ринку електроенергії (затверджує Правила користування електричною енергією);
- затверджує перелік продукції, яка ввозиться на територію України в пільговому режимі тощо;

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики (www.nerc.gov.ua):

- здійснює підзаконне регулювання ринку електроенергії (затверджує Правила приєднання електроустановок до мереж, Умови та Правила здійснення ліцензованої діяльності, типові форми договорів у сфері енергетики тощо);
- видає ліцензії на виробництво електроенергії та когенерацію і здійснює контроль за дотриманням ліцензійних умов;
- встановлює розміри «зелених» тарифів для окремих суб'єктів господарювання;
- встановлює ціни та тарифи у сфері електроенергетики;
- затверджує Договір OPE та зміни до нього тощо.

Генеруючі компанії – виробники електричної енергії (здійснюють виробництво на теплових, атомних, гідроелектростанціях, електростанціях, що виробляють електроенергію з альтернативних джерел тощо). Найбільші об'єкти гідроенергетики об'єднані в ПАТ «Укргідроенерго», атомні станції належать до НАЕК «Енергоатом».

Оператори мереж:

ДП «Національна енергетична компанія «Укренерго»

- здійснює оперативно-технологічне управління об'єднаною енергетичною системою, забезпечує передачу електроенергії магістральними та міждержавними електромережами (www.ukrenergo.energy.gov.ua);

Енергопостачальні (розподільні) компанії

- володіють розподільчими (локальними) мережами та здійснюють постачання електроенергії споживачам за регульованим тарифом.

Енергопостачальні компанії розподіляються на дві групи:

- ті, що здійснюють постачання електроенергії за нерегульованим тарифом;
- ті, що здійснюють постачання електроенергії за регульованим тарифом (постачання здійснюється на закріпленій території, тариф устанавлюється НКРЕ).

Оптовий ринок електроенергії – ринок, створений на підставі договору між суб'єктами електроенергетики (Договору ОРЕ). Відповідно до вимог законодавства, купівля всієї електричної енергії, виробленої на електростанціях (за деякими незначними винятками), та весь її оптовий продаж здійснюється на ОРЕ. Функціонування інших оптових ринків електричної енергії забороняється. Закупівля електроенергії на ОРЕ здійснюється оптовим постачальником – ДП «Енергоринок» (це підприємство також забезпечує функціонування ОРЕ).

Наявна схема ринку електроенергії може зазнати значних змін, зокрема у зв'язку з можливим прийняттям Верховною Радою Закону України «Про основи функціонування ринку електроенергії України» (аналіз змісту проекту закону та запроваджуваної ним реформи наведено в Додатку II цього посібника).

Контролюючі органи:

Державна інспекція з експлуатації електростанцій та мереж

- здійснює контроль за додержанням вимог технічної експлуатації електричних станцій і мереж;

Державна інспекція з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії

- здійснює контроль за дотриманням суб'єктами електроенергетики, суб'єктами відносин у сфері теплопостачання і споживачами електричної енергії вимог нормативно-правових і нормативно-технічних актів у сфері виробництва, постачання та споживання енергії.

2

«Зелений» тариф

2.1. Сфера застосування «зеленого» тарифу

Відповідно до Закону про електроенергетику, «зелений» тариф – це спеціальний тариф, за яким закуповується електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – вироблена лише малими гідроелектростанціями). У цьому ж законі мала ГЕС визначається як електрична станція, що виробляє електричну енергію за рахунок використання гідроенергії, встановлена потужність якої не перевищує 10 МВт.

Визначення альтернативних джерел енергії міститься в Законі України «Про альтернативні джерела енергії». Відповідно до вказаного закону, альтернативними джерелами енергії є:

- 1) відновлювані джерела енергії, до яких належать сонячна, вітрова, геотермальна енергія, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів;
- 2) вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівний газ, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів.

➔ Список альтернативних джерел енергії не є вичерпним. Однак на практиці буде вкрай важко довести, чи слід вважати альтернативними інші, прямо не зазначені в законі, джерела енергії, тому що законодавство не встановлює критеріїв для віднесення інших джерел енергії до відновлюваних або вторинних енергетичних ресурсів. Крім того, не існує уповноваженого експертного органу, який міг би видати офіційний висновок щодо того, чи є відповідне джерело енергії альтернативним.

2.2. Розміри «зелених» тарифів та їхнє застосування

2.2.1. Загальні положення

Відповідно до Закону про електроенергетику, «зелений» тариф затверджується НКРЕ для електроенергії, виробленої суб'єктами господарювання на електростанціях, що використовують визначені законом альтернативні джерела енергії. Розміри «зелених» тарифів встановлюються для кожного суб'єкта господарювання, для кожного типу альтернативного джерела енергії, що використовуються на кожній функціонуючій електростанції.

Варто врахувати, що в разі одночасного використання двох або більше альтернативних джерел енергії виробнику необхідно отримувати «зелений» тариф окремо на кожне джерело. Якщо електрогенеруючі установки належать до однієї електростанції (наприклад, група вітряків), «зелений» тариф буде встановлений як для одного об'єкта енергетики. Якщо установки мають окреме підключення до мережі, лічильники тощо, «зелений» тариф, імовірно, затверджуватиметься для кожної з них окремо.

2.2.2. Гарантований мінімальний розмір «зеленого» тарифу

Розміри «зелених» тарифів, які встановлює НКРЕ, не можуть бути нижчими за гарантований мінімальний розмір «зеленого» тарифу на дату встановлення роздрібних тарифів (це відбувається наприкінці кожного місяця), конвертованих з євро в гривні за офіційним курсом Національного банку України на цю дату. Фіксований мінімальний розмір «зеленого» тарифу встановлюється шляхом конвертації в євро ставок «зеленого» тарифу, розрахованих згідно із Законом про електроенергетику з урахуванням різних тарифів і коефіцієнтів станом на 01.01.2009 р.

У цілому розмір «зеленого» тарифу розраховується за формулою, передбаченою Законом про електроенергетику:

$$PЗТ = PЦ * K * КПН \text{ (якщо підлягає застосуванню), де}$$

PЗТ – це розмір «зеленого» тарифу залежно від виду альтернативного джерела енергії;

PЦ – роздрібна ціна на електроенергію для споживачів другого класу станом на січень 2009 р., визначена постановою НКРЕ № 1440 від 23.12.2008 р.;

K – коефіцієнт, встановлений законом про електроенергетику,

КПН – коефіцієнт пікового навантаження для трьох зон тарифної класифікації, який застосовується при розрахунках для певних PЗТ, визначений постановою НКРЕ № 1241 від 20.12.2001 р.

Розрахунок фіксованого мінімального розміру «зелених» тарифів для різних альтернативних джерел енергії відповідно до зазначеної формули (всі цифри конвертовані в євро) наведений у табл. 1.

Таблиця 1. Розрахунок фіксованого мінімального «зеленого» тарифу

Вид альтернативного джерела енергії	Потужність електростанції та інші чинники, що впливають на розмір «зеленого» тарифу	РЦ, EUR/кВт·г	К	КПН	Ставка тарифу (євро/кВт)
Вітер	До 600 кВт ¹ включно	0,05385	1,2	–	0,06462
	Більше 600 кВт, але не більше 2000 кВт	0,05385	1,4	–	0,07539
	Понад 2000 кВт	0,05385	2,1	–	0,113085
Сонячна енергія	Електростанції на поверхні землі	0,05385	4,8	1,8	0,465264
	Електростанції на дахах будинків з потужністю, що перевищує 100 кВт	0,05385	4,6	1,8	0,445878
	Електростанції на дахах будинків з потужністю до 100 кВт або встановлені на фасадах споруд, незалежно від потужності	0,05385	4,4	1,8	0,426492
Біомаса	Рослинного походження	0,05385	2,3	–	0,123855
Малі гідроелектростанції	Не більше 10 000 кВт	0,05385	0,8	1,8	0,077544

Формули для розрахунків усіх розмірів «зелених» тарифів включають тільки добуток роздрібно-го тарифу для споживачів другого класу станом на січень 2009 р. та відповідних коефіцієнтів для кожного виду енергії. Однак формули для обчислення розміру «зеленого» тарифу на сонячну енергію і гідроенергію містять також додатковий множник: коефіцієнт, що застосовується для пікового періоду часу (для тризонної тарифної класифікації). Оскільки роздрібний тариф для споживачів другого класу береться станом на січень 2009 р., його зміна не впливає на ставку «зеленого» тарифу. Крім того, оскільки фіксовані мінімальні ставки «зеленого» тарифу розраховуються станом на 01.01.2009 р., зміна пікового коефіцієнта часу не впливає на ставки «зеленого» тарифу.

Через ті самі причини (фіксований мінімальний розмір «зеленого» тарифу конвертується в євро, а обмінний курс зафіксований станом на 01.01.2009 р.) виробники електроенергії з відновлюваних джерел також захищені від коливання валютного курсу гривні стосовно євро. Якщо обмінний курс на дату встановлення роздрібних тарифів буде меншим ніж 10,85546 (курс обміну Національного банку України станом на 01.01.2009 р.), НКРЕ зобов'язана встановити розмір «зелених» тарифів, виходячи з останнього. Якщо обмінний курс більше ніж 10,85546, НКРЕ повинна використовувати зазначений більший обмінний курс. На практиці НКРЕ дотримується цієї вимоги в повному обсязі й відповідно коригує розмір «зелених» тарифів щомісяця.

Таким чином, фіксація розміру «зелених» тарифів, конвертованих в євро станом на січень 2009 р., забезпечує інвесторів від можливої інфляції.

¹ Закон про електроенергетику не містить чіткої відповіді на питання, чи потужність електроенергії для розрахунків розміру «зеленого» тарифу по вітровій енергії стосується потужності кожної турбіни/установки або загальної потужності цілого вітропарку. Згідно з Листом від 20.05.2010 р. № 2967/23/17-10, НКРЕ дотримується позиції, що мається на увазі загальна потужність усіх установок у вітропарку.

Починаючи з 01.04.2013 р., розміри мінімальних «зелених» тарифів буде істотно змінено у зв'язку з прийняттям Верховною Радою України Закону щодо стимулювання виробництва. Розрахунок тарифів відповідно до зазначених змін наведено в табл. 2.

Таблиця 2. Розрахунок мінімального розміру «зелених» тарифів, що застосовуватимуться після 01.04.2013 р.

Вид альтернативного джерела енергії	Потужність електростанції та інші чинники, що впливають на розмір «зеленого» тарифу	РЦ, EUR/кВт·г	К	КПН	Ставка тарифу (євро/кВт)
Вітер	До 600 кВт включно	0,05385	1,2	--	0,06462
	Більше 600, але не перевищує 2000 кВт	0,05385	1,4	--	0,07539
	Понад 2000 кВт	0,05385	2,1	--	0,113085
Сонячна енергія	Електростанції на поверхні землі	0,05385	3,5	1,8	0,339255
	Електростанції на дахах та/або фасадах будинків з потужністю, що перевищує 100 кВт	0,05385	3,6	1,8	0,348948
	Електростанції на дахах та/або фасадах будинків з потужністю до 100 кВт включно	0,05385	3,7	1,8	0,358641
	Електростанції на дахах та/або фасадах приватних домогосподарств із потужністю до 10 кВт включно	0,05385	3,7	1,8	0,358641
Біомаса та біогаз	Відходи	0,05385	2,3	—	0,123855
Гідроелектростанції	Мікрогідроелектростанції (до 200 кВт включно)	0,05385	2	1,8	0,19386
	Міні-гідроелектростанції (понад 200 кВт, але не більше 1000 кВт)	0,05385	1,6	1,8	0,155088
	Малі гідроелектростанції (до 10 000 кВт включно)	0,05385	1,2	1,8	0,116316

2.2.3. «Зелені» тарифи, не обмежені гарантованим мінімальним розміром

Закон про електроенергетику не встановлює інших мінімальних фіксованих розмірів «зелених» тарифів на альтернативні джерела енергії, крім тих, що наведені в табл. 1. Попри це такі джерела енергії підпадають під «зелений» тариф згідно зі статтею 1 вказаного Закону, і НКРЕ зобов'язана затвердити розміри «зеленого» тарифу для виробників електроенергії з таких джерел. Однак у цьому випадку НКРЕ не прив'язана до фіксованого мінімального розміру «зелених» тарифів. Своїми листами від 04.06.2009 р. № 3699/23/17-09 та від 15.11.2010 р. № 7282/23/17-10 НКРЕ підтвердила, що затверджуватиме розмір «зеленого» тарифу для виробників електроенергії зі скидного енергопотенціалу технологічних процесів та енергії біогазу.

Величина тарифу залежатиме від собівартості виробництва, певного строку окупності вкладених коштів та рівня рентабельності. Згідно з листом від 04.06.2009 р., НКРЕ також братиме до уваги кошти на сплату податків і зборів, передбачених чинним законодавством, кошти на реконструкцію й модернізацію об'єкта електроенергетики. У будь-якому разі виробники електроенергії з альтернативних джерел, для яких законодавством не встановлено гарантованого мінімального розміру «зеленого» тарифу, повинні обґрунтувати розмір «зеленого» тарифу під час подання відповідної заяви до НКРЕ.

2.2.4. «Зелені» тарифи на електроенергію з біомаси та біогазу

Порядок надання «зеленого» тарифу виробникам електроенергії з біомаси істотно змінюється Законом щодо стимулювання виробництва. Відповідно, далі буде розглянуто два режими: 1) режим «зеленого» тарифу, що діятиме до 01.04.2013 р. (дати набрання чинності згаданим Законом), та 2) режим «зеленого» тарифу для біомаси з 01.04.2013 р.

Режим «зеленого» тарифу для біомаси та біогазу до 01.04.2013 р.

Відповідно до чинної редакції Закону про електроенергетику, біомасою є продукти, що складаються повністю або частково з речовин *рослинного* походження, які можуть бути використані як паливо з метою перетворення енергії, що міститься в них

Зміст наведеного визначення дозволяє зробити наступні висновки:

- 1) Фіксований мінімальний розмір «зеленого» тарифу поширюється тільки на біомасу повністю або частково рослинного походження. Таким чином, виробники електроенергії з біомаси тваринного походження (відходи тваринництва, рибного господарства тощо) повинні обґрунтувати право на «зелений» тариф для електроенергії, виробленої на своєму устаткуванні, у порядку, викладеному в розділі 2.2.3 цього посібника. Ані Закон про електроенергетику, ані нормативні акти НКРЕ не висувають мінімальної вимоги до частки біомаси рослинного походження в суміші біомаси рослинного і тваринного походження. Виходячи з буквального тлумачення змісту Закону, виробник, який використовує біомасу частково рослинного походження, незалежно від розміру такої частки має право отримати «зелений» тариф на біомасу.
- 2) Фіксований мінімальний розмір «зеленого» тарифу не поширюється на біогаз. Згідно із Законом про альтернативне паливо, біогаз — це газ, який отримується з біомаси й використовується як паливо. НКРЕ дотримується консервативного підходу до тлумачення поняття «біомаса», зазначаючи, що біогаз відрізняється від біомаси (навіть якщо біогаз є проміжним етапом у переробці біомаси, наприклад у разі газифікації біомаси).
- 3) Право на фіксований мінімальний «зелений» тариф на біомасу мають тільки ті електростанції, що спалюють біомасу, адже, згідно з процитованою нормою Закону, біомаса має використовуватися як паливо.

Ще одне визначення біомаси міститься у статті 1 Закону про альтернативні види палива, відповідно до якої під біомасою розуміються біологічно відновлювані речовини органічного походження, які зазнають біологічного розкладу (відходи сільського господарства (тваринництва та рослинництва), лісового господарства та технологічно пов'язаних з ним галузей, а також органічна частина промислових і побутових відходів). Наведене визначення не використовується з метою застосування норм про мінімальний фіксований «зелений» тариф, однак може бути використане для обґрунтування права на «зелений» тариф без обмеження мінімального розміру такого тарифу (розділ 2.2.3 посібника).

Режим «зеленого» тарифу для біомаси та біогазу з 01.04.2013 р.

Законом щодо стимулювання виробництва змінюється визначення біомаси. Так, відповідно до зазначеного Закону, біомасою вважатиметься невикопна біологічно відновлювана речовина органічного походження у вигляді відходів лісового та сільського господарства (рослинництва і тваринництва), рибного господарства та технологічно пов'язаних з ними галузей промисловості, що зазнає біологічного розкладу, а також складова промислових або побутових відходів, що здатна до біологічного розкладу. У свою чергу, біогазом вважатиметься газ, що утворюється з біомаси.

Наведене визначення біомаси та біогазу знімає обмеження, установлені чинним законодавством. Так, «зелений» тариф поширюватиметься на біомасу як рослинного, так і тваринного походження, використання біомаси не обмежене спалюванням і, крім того, прямо передбачена можливість використання біогазу. Водночас, з 01.04.2013 р. з'являється нове обмеження: біомаса (і, відповідно, біогаз) має бути утворена виключно з відходів, що унеможлиблює використання у виробництві електроенергії за «зеленим» тарифом, наприклад, продуктів (що не є відходами) сільського господарства чи лісництва (технічних культур).

Законодавством прямо не визначено, що саме слід вважати відходами при застосуванні законодавства про «зелений» тариф. Посилання на визначення відходів, які містяться в нормативних актах, що не регулюють «зелений» тариф (навіть якщо не зважати на юридичну сумнівність такого методу тлумачення), не прояснюють картину в цілому. Така невизначеність стосується деяких джерел енергії, належність яких до відходів не є безсумнівною (пелети (продукція, здебільшого виготовлена з відходів), деревина різних видів та якості тощо).

2.2.5. Електроенергія, вироблена одночасно з традиційних та відновлюваних джерел

Закон про електроенергетику не встановлює будь-яких обмежень на одночасне використання альтернативних і традиційних джерел енергії для виробників, що мають намір отримати «зелений» тариф. Однак фактичне застосування «зеленого» тарифу за таких умов неможливе. Причиною зазначеної ситуації є те, що Порядок встановлення, перегляду та припинення дії «зеленого» тарифу для суб'єктів господарської діяльності, затверджений постановою НКРЕ від 22.01.2009 р. № 32, не поширюється на суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність із виробництва електричної енергії на об'єктах електроенергетики з одночасним використанням альтернативних і традиційних джерел енергії (традиційних видів палива).

Зазначене обмеження було встановлене через відсутність технічної можливості здійснювати контроль за пропорціями використовуваних джерел енергії (традиційних та відновлюваних) та ймовірні зловживання з боку виробників електроенергії.

2.2.6. Встановлення та припинення дії «зелених» тарифів

Згідно із Законом про електроенергетику, схема стимулювання відновлюваної енергетики шляхом встановлення «зеленого» тарифу запроваджена на термін до 01.01.2030 р. Разом з тим будь-яких офіційних цілей, які мають бути досягнуті за допомогою «зелених» тарифів, а також планів щодо максимальних розмірів установлених потужностей (або максимальних обсягів виробленої електроенергії), які держава буде підтримувати за допомогою «зелених» тарифів, оприлюднено не було. Крім того, Верховна Рада України не має жодних юридичних перешкод для того, щоб достроково припинити або суттєво змінити наявну схему стимулювання.

З огляду на зазначене, важливою видається державна гарантія (встановлена Законом про електроенергетику) того, що чинна схема стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел на основі «зеленого» тарифу застосовуватиметься до суб'єктів господарювання, що виробляють електроенергію з альтернативних джерел на електростанціях, уведених в експлуатацію протягом строку дії цієї схеми. Однак якщо потужності установки, що використовує альтернативні джерела енергії, не будуть введені в експлуатацію до (можливого дострокового) скасування схеми підтримки за допомогою «зелених» тарифів, виробник не матиме права на «зелений» тариф і не зможе вимагати компенсації своїх витрат від держави.

Окрім ризику загального скасування «зелених» тарифів законодавство України передбачає можливість припинення дії «зеленого» тарифу щодо окремого виробника електроенергії. Так, Порядок встановлення, перегляду та припинення дії «зеленого» тарифу для суб'єктів господарської діяльності, затверджений постановою НКРЕ від 22.01.2009 р. № 32, містить такі додаткові підстави для припинення дії «зеленого» тарифу для суб'єктів підприємницької діяльності:

- 1) ненадання інформації НКРЕ або надання їй недостовірної інформації про діяльність суб'єкта господарювання з виробництва електричної енергії з альтернативних джерел;
- 2) анулювання ліцензії на виробництво електроенергії або на когенерацію.

2.2.7. Зменшення «зелених» тарифів

Згідно із Законом про електроенергетику, коефіцієнт «зелених» тарифів на електроенергію, вироблену електростанціями, які були введені в експлуатацію або істотно модернізовані після 2014, 2020 і 2024 р., знижуватиметься на 10%, 20% і 30% відповідно (табл. 3). Також у цьому Законі зазначено, що електростанції вважаються істотно модернізованими, якщо вартість модернізації енергетичного обладнання перевищує 50% від його початкової вартості.

Таблиця 3. Поетапне зменшення «зелених» тарифів (євро/кВт)

Вид альтернативного джерела енергії	Потужність електростанції та інші чинники, що впливають на розмір «зеленого» тарифу	Тариф				
		по 31.03.2013 р. включно	з 01.04.2013 р. по 31.12.2014 р.	з 01.01.2015 р. по 31.12.2019 р.	з 01.01.2020 р. по 31.12.2024 р.	з 01.01.2025 р. по 31.12.2029 р.
Вітер	До 600 кВт ² включно	0,06462	0,06462	0,058158	0,051696	0,045234
	Більше 600, але не перевищує 2000 кВт	0,07539	0,07539	0,067851	0,060312	0,052773
	Понад 2000 кВт	0,113085	0,113085	0,1017765	0,090468	0,0791595
Сонячна енергія	Електростанції на поверхні землі	0,465264	0,339255	0,3053295	0,271404	0,2374785
	Електростанції на дахах та/або фасадах будинків з потужністю, що перевищує 100 кВт	0,445878	0,348948	0,3140532	0,2791584	0,2442636
	Електростанції на дахах та/або фасадах будинків з потужністю до 100 кВт включно	0,426492	0,358641	0,3227769	0,2869128	0,2510487
	Електростанції на дахах та/або фасадах приватних домогосподарств із потужністю до 10 кВт включно	x	0,358641	0,3227769	0,2869128	0,2510487
Біомаса та біогаз	Відходи	0,123855	0,123855	0,1114695	0,099084	0,0866985
Гідроелектростанції	Мікрогідроелектростанції (до 200 кВт включно)	0,077544	0,19386	0,174474	0,155088	0,135702
	Міні-гідроелектростанції (понад 200 кВт, але не більше 1000 кВт)	0,077544	0,155088	0,1395792	0,1240704	0,1085616
	Малі гідроелектростанції (до 10 000 кВт включно)	0,077544	0,116316	0,1046844	0,0930528	0,0814212

² Закон про електроенергетику не містить чіткої відповіді на питання, чи потужність електроенергії для розрахунків розміру «зеленого» тарифу по вітровій енергії стосується потужності кожної турбіни/установки або загальної потужності цілого вітропарку. Згідно з Листом від 20.05.2010 р. № 2967/23/17-10, НКРЕ дотримується позиції, що мається на увазі загальна потужність усіх установок у вітропарку.

➔ Зазначене зменшення може вплинути на великомасштабні та довгострокові проекти. Наприклад, вітрові електростанції будуються і вводяться в експлуатацію поетапно. Якщо перша частина буде введена в експлуатацію у 2014 р., а друга – у 2015-му (з перевищенням 50% вартості першої частини), виявиться, що до такої електростанції застосовуватиметься знижений коефіцієнт «зеленого» тарифу. Один зі способів практично вирішити цю проблему – виробник може підключати частини вітропарку до мережі окремо і вводити їх в експлуатацію як окремі електростанції.

2.2.8. Вимога щодо обов'язкової української складової

До проектів, які претендують на застосування «зеленого» тарифу, законодавством установлені вимоги щодо обов'язкової закупівлі частини товарів і робіт українського походження. Так, розмір місцевої складової для об'єктів електроенергетики, які виробляють електроенергію з енергії вітру, сонячного випромінювання та біомаси, будівництво яких розпочато після 01.01.2012 р., та які введені в експлуатацію після 01.07.2013 р., установлюється на рівні не менше 30%, а для об'єктів електроенергетики, які виробляють електроенергію з енергії вітру, сонячного випромінювання та біомаси, будівництво яких розпочато після 01.01.2012 р., та які введені в експлуатацію після 01.07.2014 р., – на рівні не менше 50%.

Розмір місцевої складової для об'єктів електроенергетики, які виробляють електроенергію з біогазу, будівництво яких розпочато після 01.01.2012 р., та які введені в експлуатацію після 01.01.2014 р., установлюється на рівні не менше 30%, а для об'єктів електроенергетики, які виробляють електроенергію з біогазу, будівництво яких розпочато після 01.01.2012 р., та які введені в експлуатацію після 01.01.2015 р., – на рівні не менше 50% (табл. 4).

Вимога щодо наявності української складової не поширюється на:

- об'єкти, будівництво яких розпочалося до 01.01.2012 р.;
- гідроелектростанції.

Таблиця 4. Вимога щодо української складової

Вид альтернативної енергії	Дата прийняття електростанції в експлуатацію	Мінімальна питома вага місцевої складової, необхідна для отримання «зеленого» тарифу, %
Енергія сонця, вітру та біомаси	До 01.01.2013 р.	30
	З 01.01.2013 р. (вимога діє до 01.07.2013 р.)	15
	З 02.07.2013 р. по 01.07.2014 р. включно	30
	З 02.07.2014 р.	50
Біогаз	До 01.01.2014 р. включно	відсутня
	З 02.01.2014 р. до 01.01.2015 р. включно	30
	Після 01.01.2015 р.	50
Сонячна енергія (до-даткова вимога, що стосується вартості українських матеріалів у виробництві сонячних модулів)	Після 01.01.2013 р. (вимога діє до 01.04.2013 р.)	30

➔ Закон про електроенергетику не містить чіткої норми про те, якою є вимога щодо місцевої складової об'єкту, прийнятого в експлуатацію 01.07.2013 р. Буквальне тлумачення положення Закону дає підстави припускати, що в цей день вимоги щодо місцевої складової не встановлено взагалі. Крім того, не зовсім чітко врегульована ситуація, коли об'єкт, що використовує енергію вітру, сонця або біомаси, вводиться в експлуатацію в період з 01.01.2013 р. по 01.07.2013 р., однак заява на встановлення «зеленого» тарифу подається після 01.07.2013 р.

Починаючи з 01.04.2013 р., до української складової може бути зараховано не будь-які товари і роботи, а лише ті з них, найменування та обсяг яких визначені у фіксованих частках, що містяться в Законі про електроенергетику. Фіксовані частки встановлюються окремо для кожного відновлюваного джерела енергії, і їхній розмір наведено в табл. 5, 6, 7 і 8.

Таблиця 5. Фіксовані частки для об'єктів, що виробляють електричну енергію з енергії вітру

Елементи місцевої складової	Операції, які мають бути здійснені на території України	Фіксована частка, %
Лопаті	Виробництво	15
Башта	Виробництво	15
Гондола	Складання	30
Головна рама	Виробництво	5
Головний вал	Виробництво	5
Ротор	Виробництво (лиття)	5
	Складання	5
Роботи з будівництва	Виконання	20
Разом		100

Таблиця 6. Фіксовані частки для об'єктів, що виробляють електричну енергію з енергії сонця

Елементи місцевої складової	Операції, які мають бути здійснені на території України	Фіксована частка, %
Полікристалічний кремній	Виробництво	32
Зливки монокристалічні, мультикристалічні або псевдомонокристалічні	Виробництво	13
Пластини монокристалічні або мультикристалічні	Виробництво	7
Фотоелектричні елементи	Виробництво	20
Фотоелектричні модулі	Складання	23
Роботи з будівництва	Виконання	5
Разом		100

Таблиця 7. Фіксовані частки для об'єктів, що виробляють електричну енергію з енергії біомаси

Елементи місцевої складової	Операції, які мають бути здійснені на території України	Фіксована частка, %
Турбіна	Виробництво	25
Бойлер	Виробництво	35
Роботи з будівництва	Виконання	40
Разом		100

Таблиця 8. Фіксовані частки для об'єктів, що виробляють електричну енергію з енергії біогазу

Елементи місцевої складової	Операції, які мають бути здійснені на території України	Фіксована частка, %
Біореактор для гідролізу	Виробництво	35
Когенератор	Виробництво	35
Роботи з будівництва	Виконання	30
Разом		100

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Питання застосування сертифікатів про походження товарів для підтвердження їх українського походження та визначення питомої ваги сировини, матеріалів, основних засобів, робіт та послуг українського походження у вартості будівництва об'єктів електроенергетики, що виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії», українське походження матеріалів та робіт підтверджується сертифікатами, що видаються Торгово-промисловою палатою України або регіональними торгово-промисловими палатами. Відповідність фактичного розміру української частки вимогам законодавства підтверджують визначені в спеціальному порядку експертні організації. Перелік зазначених експертних організацій наведено на сайті Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства за адресою: http://minregion.gov.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=113:perel%D1%96k-ekspertnix-organ%D1%96zac%D1%96j&Itemid=147&lang=uk.

Детальний розрахунок місцевої складової наведено в Порядку визначення вартості питомої ваги сировини, матеріалів, основних засобів, робіт та послуг українського походження у вартості будівництва об'єктів електроенергетики, що виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, затвердженому наказом НКРЕ від 15.06.2012 р.

Зазначений Порядок встановлює таку формулу розрахунку частки українського походження:

$$N\% = \frac{C \text{ сир.} + C \text{ основн. засобів} + C \text{ осн. техн. обл.} + C \text{ робіт, послуг}}{C \text{ загальна вартість}} \times 100\%, \text{ де}$$

N% – питома вага сировини, матеріалів, основних засобів, робіт і послуг українського походження в загальній вартості будівництва об'єкта електроенергетики;

C сир. – сума вартостей сировини та матеріалів українського походження у вартості будівництва об'єкта електроенергетики (без урахування вартості сировини та матеріалів у вартості основного технологічного обладнання), тис. грн, без ПДВ;

C основн. засобів – сума вартостей основних засобів українського походження у вартості будівництва об'єкта електроенергетики (без урахування вартості основного технологічного обладнання українського походження), тис. грн, без ПДВ;

C осн. техн. обл. – сума вартостей основного технологічного обладнання українського походження (або сировини й матеріалів українського походження у вартості основного технологічного обладнання), тис. грн, без ПДВ;

C робіт, послуг – сума вартостей робіт і послуг українського походження у вартості будівництва об'єкта електроенергетики (без урахування вартості основного технологічного обладнання), тис. грн, без ПДВ;

C загальна вартість – загальна первісна вартість об'єкта електроенергетики, що виробляє електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, за даними бухгалтерського обліку, тис. грн.

Після прийняття електростанції в експлуатацію виробник електроенергії повинен подати документи, що підтверджують вартість будівництва й місцевої складової, уповноваженій експертній організації з проханням надати висновок щодо фактичного розрахунку місцевої складової. Висновок експертної організації та документи, що подаються для розрахунку місцевої складової, є документами, що підтверджують фактичну частку місцевої складової з метою встановлення «зеленого» тарифу.

2.2.9. Покупець електроенергії з відновлюваних джерел

Згідно із Законом про електроенергетику, держава гарантує законодавче закріплення на весь строк застосування «зеленого» тарифу вимоги щодо закупівлі всієї електроенергії, виробленої на об'єктах електроенергетики, що використовують альтернативні джерела, і не проданої за договорами безпосередньо споживачам або енергопостачальним компаніям, за встановленим «зеленим» тарифом, а також щодо розрахунків за таку електроенергію в повному обсязі, у встановлені строки та грошовими коштами в порядку, передбаченому Законом.

Відповідно до встановленого Законом про електроенергетику механізму, електроенергія за «зеленим» тарифом підлягає продажу на ОРЕ. Згідно з Договором ОРЕ, ДП «Енергоринок» як оптовий постачальник повинен забезпечувати закупівлю електроенергії у виробників електроенергії в межах Договору ОРЕ та договорів з виробниками електроенергії. Таким чином, саме ДП «Енергоринок» зобов'язане купувати електроенергію, вироблену з відновлюваних джерел.

Українське законодавство не передбачає спеціальних джерел фінансування «зеленого» тарифу. Отже, ДП «Енергоринок» зобов'язане планувати свою діяльність таким чином, щоб забезпечити фінансування виплат за «зеленим» тарифом, зокрема шляхом установаження відповідних цін продажу електроенергії іншим постачальникам.

Як уже зазначалося, Закон про електроенергетику містить положення про те, що електроенергія, вироблена з відновлюваних джерел енергії, може продаватися за «зеленим» тарифом у межах прямих договорів зі споживачами. При цьому, відповідно до вказаного Закону, споживач такої електроенергії отримує документ від державного органа, уповноваженого Кабінетом Міністрів України, що підтверджує купівлю електроенергії, виробленої з альтернативних джерел. Однак ані уповноважений орган, ані процедура використання документа законодавством не визначені. Тобто чинне законодавство не встановлює економічних або адміністративних стимулів для купівлі споживачами електроенергії за високим «зеленим» тарифом.

3

Орієнтовний порядок організації виробництва та реалізації електроенергії за «зеленим» тарифом

3.1. Заснування компанії

Відповідно до Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії, виробляти та продавати електроенергію за «зеленим» тарифом можуть лише суб'єкти підприємницької діяльності (приватні підприємці або підприємства).

Чинним законодавством України передбачено низку організаційно-правових форм юридичних осіб для здійснення господарської діяльності на території України, а саме: товариство з обмеженою відповідальністю, акціонерне товариство, товариство з додатковою відповідальністю, повне товариство, командитне товариство тощо.

З метою створення юридичної особи необхідно:

- підготувати та підписати статут українською і (у разі необхідності) іноземною мовою;
- зареєструвати юридичну особу в державному реєстрі;
- виготовити печатку компанії;
- відкрити банківський рахунок юридичної особи.

➔ Щоб мати право на отримання ліцензії на виробництво електроенергії, відповідний вид діяльності повинен бути зазначений у переліку видів господарської діяльності юридичної особи.

3.2. Набуття прав на землю

3.2.1. Правовий режим земель

За загальним правилом, обладнання, що використовується для виробництва електроенергії, може бути розташоване тільки на земельних ділянках, які мають цільове призначення «землі електроенергетики». Виняток складають об'єкти передачі електроенергії (повітряні та кабельні лінії електропередачі, трансформаторні підстанції, розподільчі пункти та пристрої), які можуть бути розташовані на землях будь-якого цільового призначення. Будь-яке інше використання земельних ділянок (з відмінним від «земель електроенергетики» цільовим призначенням) для виробництва електроенергії можливе лише після зміни відповідного цільового призначення.

Згідно із Земельним кодексом, віднесення земель до того чи іншого цільового призначення здійснюється відповідними рішеннями органів державної та місцевої влади, які передають землі в користування. Крім того, існує окрема процедура зміни цільового призначення земель, які перебувають у приватній власності.

При цьому слід урахувати, що в Україні встановлено мораторій на такі операції з землями сільськогосподарського призначення:

- 1) купівля-продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, крім вилучення (викупу) їх для суспільних потреб;
- 2) купівля-продаж або іншим способом відчуження земельних ділянок і зміна цільового призначення (використання) земельних ділянок, які перебувають у власності громадян та юридичних осіб для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, земельних ділянок, виділених у натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв) для ведення особистого селянського господарства, а також земельних часток (паїв), крім передачі їх у спадщину, обміну земельної ділянки на іншу земельну ділянку відповідно до закону та вилучення (викупу) земельних ділянок для суспільних потреб.

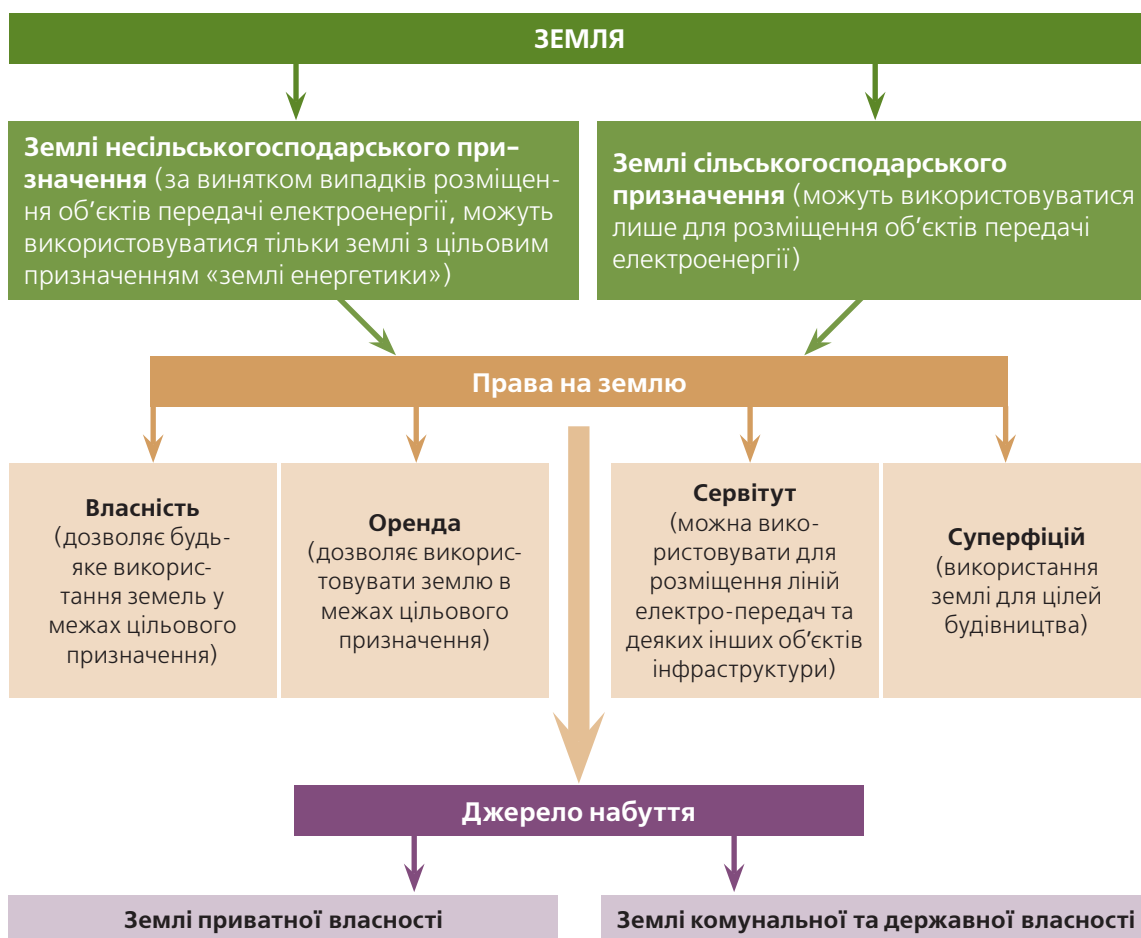
Використання земель з порушенням їхнього цільового призначення є підставою для припинення права користування цими землями, причому таке припинення можливе лише на підставі відповідного рішення суду. Земельний кодекс не містить чіткої відповіді на питання, чи може бути використання земель з порушенням цільового призначення також підставою для припинення права власності, а тому ймовірність припинення права власності на цій підставі варто враховувати під час планування господарської діяльності.

Крім того, як Земельний кодекс, так і Закон про землі енергетики встановлюють обмеження у використанні земель, що оточують об'єкти енергетики. Такі обмеження здійснюються шляхом запровадження режимних і спеціальних (санітарно-захисних, охоронних) зон. Розміри таких зон та вимоги до них значно варіюються залежно від цілої низки чинників і, відтак, визначаються індивідуально.

Зрештою, Земельний кодекс забороняє придбавати у власність землі сільськогосподарського призначення іноземним суб'єктам господарювання, іноземним громадянам або особам без громадянства, отже, вони мають право отримувати такі землі тільки в користування (оренда, сервітут, суперфіцій). При цьому іноземні юридичні особи (як і українські юридичні особи, створені за участю іноземних юридичних або фізичних осіб) можуть набувати право на земельні ділянки несільськогосподарського призначення в межах населених пунктів у разі придбання об'єктів нерухомого майна та для спорудження об'єктів, пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності в Україні, та за межами населених пунктів у разі придбання об'єктів нерухомого майна.

Таблиця 4. Схема різних прав на землю

3.2.2. Набуття прав на приватні землі

Передача земельних ділянок у користування або у власність здійснюється на підставі відповідного договору. Згідно із Земельним кодексом, угода як про відчуження права власності на землю, так і про надання земель у користування підлягає державній реєстрації. Крім того, всі договори про відчуження права власності повинні бути нотаріально посвідчені перед їхньою державною реєстрацією.

Процедура державної реєстрації прав на землі наразі перебуває в процесі трансформації. Закон про державну реєстрацію передбачає існування єдиного порядку державної реєстрації прав на всі об'єкти нерухомості та єдиного державного реєстру прав на об'єкти нерухомості. Однак до цього часу система реєстрації все ще перебуває в стані становлення.

Для різних типів прав на землю (власність, оренда, а також сервітути і суперфіцій) установлені різні процедури реєстрації, які наведені нижче.

Державна реєстрація права власності на земельну ділянку

Державним органом, який здійснює реєстрацію прав власності на землю, є Державне агентство земельних ресурсів України (а також його територіальні органи).

Щоб зареєструвати право власності на землю, новий власник повинен подати такі документи:

- заява;
- договір про перехід права власності на земельну ділянку;
- державний акт про право власності на земельну ділянку з позначкою нотаріуса про передачу права власності на земельну ділянку;
- квитанція про сплату за видачу нового державного свідоцтва про право власності на земельну ділянку (до 50 грн для юридичних осіб).

Загальна тривалість процедури не повинна перевищувати 14 календарних днів з дати подання документів.

Державна реєстрація права оренди земельної ділянки

Щоб зареєструвати право оренди на землю, власник або орендодавець повинен подати в територіальні органи Державного агентства земельних ресурсів України такі документи:

- заява про державну реєстрацію договору оренди;
- копія документа, що посвідчує особу орендодавця або власника земельної ділянки;
- землевпорядний документ на земельну ділянку;
- договір оренди (три примірники);
- копія документа про присвоєння ідентифікаційного коду відповідно до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України або податковий номер;
- квитанція про сплату за реєстрацію (25 грн).

Загальна тривалість процедури не повинна перевищувати 14 календарних днів з дати подання усіх необхідних документів. Вартість виготовлення землевпорядної документації визначається за домовленістю з відповідною землевпорядною організацією.

Державна реєстрація сервітутів та суперфіцію

Щоб зареєструвати сервітут або суперфіцію, необхідно подати в місцеві органи Державного агентства земельних ресурсів України такі документи:

- заява про державну реєстрацію сервітуту або суперфіцію;
- копія документа, що посвідчує особу орендодавця земельної ділянки або його власника;
- землевпорядна документація на землю;
- копії відповідного договору або його еквівалент, якщо такі є;
- копія документа про присвоєння ідентифікаційного коду відповідно до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України або податковий номер;
- квитанція про сплату за реєстрацію.

Загальна тривалість процедури не повинна перевищувати 14 календарних днів з дати подання всіх документів. Законодавство не встановлює будь-якої плати за державну реєстрацію сервітутів або суперфіцію. Тим не менш, за аналогією, плата може бути такою самою, що й для реєстрації оренди землі. Вартість виготовлення землевпорядної документації визначається за домовленістю з відповідною землевпорядною організацією.

3.2.3. Зміна цільового призначення земель приватної власності

Зазначена процедура врегульована Порядком зміни цільового призначення земель, які перебувають у власності громадян або юридичних осіб, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 11.04.2002 р. № 502.

Щоб змінити цільове призначення земельної ділянки, власник повинен забезпечити:

- складання проекту відведення земельної ділянки, якщо зміні цільового призначення підлягає її частина;
- перепогодження проекту відведення земельної ділянки з відповідними органами виконавчої влади, якщо зміні цільового призначення підлягає вся земельна ділянка.

Проект відведення земельної ділянки, цільове призначення якої змінюється, складається державною або іншою землевпорядною організацією на замовлення власника земельної ділянки. Умови й строк складання проекту відведення земельної ділянки визначаються договором, укладеним замовником з виконавцем робіт. Проект відведення земельної ділянки погоджується або перепогоджується з органом земельних ресурсів, природоохоронним і санітарно-епідеміологічним органами, органом містобудування й архітектури та охорони культурної спадщини, а також підлягає державній землевпорядній експертизі, після якої замовник подає проектні матеріали, відповідно, до сільської, селищної, міської ради або до районної держадміністрації для прийняття рішення.

Подальша процедура залежатиме від типу та розташування земельної ділянки, цільове призначення якої змінюється. Сільська, селищна, міська рада приймає рішення про зміну цільового призначення земельної ділянки, яка розташована в межах населеного пункту. Районна держадміністрація приймає рішення про зміну цільового призначення земельної ділянки, яка знаходиться за межами населеного пункту, якщо така зміна пов'язана з подальшим використанням цієї ділянки для сільськогосподарських потреб, ведення лісового й водного господарства, будівництва об'єктів, призначених для обслуговування членів територіальних громад району (шкіл, лікарень, підприємств торгівлі тощо). У разі необхідності використання ділянок для інших потреб районна держадміністрація розглядає проектні матеріали, готує свій висновок з цього питання і подає його разом з матеріалами до держадміністрації вищого рівня, яка, власне, і приймає рішення про зміну цільового призначення земельної ділянки.

Якщо зміна цільового призначення стосується земельних ділянок ріллі, багаторічних насаджень для несільськогосподарських потреб, лісів першої групи площею понад десять гектарів, а також земельних ділянок природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного призначення та особливо цінних земель, то вона проводиться за рішенням Кабінету Міністрів України. Зміна цільового призначення особливо цінних земель, розташованих у межах населеного пункту, проводиться після погодження з Верховною Радою України за рішенням сільської, селищної, міської ради. Якщо такі землі розташовані за межами населеного пункту, відповідне рішення приймає Кабінет Міністрів України після погодження з Верховною Радою України.

Нормативний порядок не встановлює конкретних строків виконання зазначених дій відповідними органами державної влади та місцевого самоврядування, що може призвести до надмірного затягування процесу.

3.2.4. Набуття прав на землі державної та комунальної власності

Згідно із Земельним кодексом, землі державної й комунальної власності передаються в користування або у власність на підставі рішень державних органів влади та органів місцевого самоврядування. Так само як і у випадку приватних земель, будь-яка угода про придбання прав на землі комунальної або державної власності підлягає державній реєстрації. Проте державна реєстрація права оренди на комунальні або державні землі здійснюється в процесі реєстрації земельної ділянки.

Крім того, відповідно до Земельного кодексу, надання права на використання комунальних/державних земель або передача права власності на комунальні або державні землі здійснюється за процедурою спеціальних аукціонів. Тільки в окремих випадках дозволяється передача прав на комунальні й державні землі без аукціонів, наприклад:

- якщо на таких земельних ділянках розташовані приватні об'єкти нерухомості;
- для будівництва об'єктів, які повністю фінансуються з державного бюджету;
- для будівництва, обслуговування й ремонту інженерної, транспортної, енергетичної інфраструктури, об'єктів зв'язку.

Тобто набути право на землю можна двома способами:

- земельний аукціон з продажу земельних ділянок або інших прав на них;
- процедура з продажу права власності та інших прав на землі без аукціону.

Для отримання прав користування землею або власності на землю слід подати заяву з пакетом супровідних документів у державні органи або органи місцевого самоврядування, що надають права на землю.

Щоб отримати право на землю, необхідно подати:

- заяву;
- документи, що підтверджують права оренди на землю або нерухомість, розташовану на ньому;
- копію установчих документів для юридичної особи.

У деяких випадках відповідні органи влади, згідно з правилами, можуть вимагати додаткові документи.

Органи державної влади або місцевого самоврядування розглядають заяву і приймають рішення про розробку землепорядної документації, у разі її відсутності, та/або оцінку земельної ділянки. Після підготовки відповідної документації землепорядною організацією та оцінки земельної ділянки органи місцевого самоврядування або державної влади приймають рішення про надання права на землю.

Вартість виготовлення землепорядної документації визначається за домовленістю з відповідною землепорядною організацією. Розмір орендної плати та ціни продажу встановлюються на підставі проведеної оцінки земельної ділянки.

3.3. Будівництво електростанцій на базі відновлюваних джерел енергії

Відповідно до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», будівництво здійснюється в такому порядку:

- 1) отримання вихідних даних (а також технічних умов) замовником (наприклад, виробником електроенергії) або проектною організацією;
- 2) розробка проектної документації та (за необхідності) проведення її експертизи;
- 3) затвердження проектної документації;
- 4) виконання підготовчих та будівельних робіт, які можуть вимагати:
  - реєстрації декларації про початок виконання підготовчих робіт,
  - реєстрації початку виконання будівельних робіт або
  - видачі дозволу на виконання будівельних робіт;
- 5) прийняття в експлуатацію об'єкта будівництва, яке може здійснюватися у формі:
  - • реєстрації декларації про готовність збудованого об'єкта до експлуатації, чи
  - • видачі сертифікату на підставі акта готовності збудованого об'єкта до експлуатації;
- 6) реєстрація права власності на об'єкт будівництва.

Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» не містить прямої вказівки на те, що тільки українські юридичні особи можуть виконувати будівельні роботи і здійснювати будь-які дії в межах будівництва. Разом з тим стаття 19 Закону України «Про архітектурну діяльність» прямо дозволяє іноземним громадянам здійснювати ту саму архітектурну діяльність, що й українським громадянам. Однак проведення певних робіт (пов'язаних із IV та V категоріями складності, як описано нижче) потребує отримання спеціальної ліцензії на будівництво, і отримання зазначеної ліцензії для іноземних компаній, у тому числі їхніх представництв або постійних представництв, українським законодавством ускладнене.

3.3.1. Вихідні дані

З метою розробки проектної документації на будівництво виробник електроенергії повинен отримати вихідні дані для таких проектів після подачі заяви про свій намір провести будівництво до виконавчого органу сільської, селищної або міської ради.

Основні компоненти вихідних даних:

- містобудівні умови та обмеження;
- завдання для проектування, які визначають обґрунтовані вимоги до планування, архітектурних, інженерних і технологічних рішень та властивостей об'єкта містобудування, його основних параметрів, вартості й організації його будівництва, і складаються з урахуванням містобудівних умов та обмежень, технічних умов.

Вихідні дані повинні міститися в повному обсязі в загальнодоступній містобудівній документації на місцевому рівні. Вихідні дані є чинними до завершення будівництва. Будь-які зміни до вихідних даних можуть бути внесені лише за згодою замовника. Містобудівні умови та обмеження безоплатно надаються відповідними спеціально уповноваженими органами містобудування та архітектури.

Порядок надання містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки, їхній склад і зміст затверджено наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 07.07.2011 р. № 109.

Крім того, з метою встановлення можливості й умов приєднання до мережі електроустановок виробника електричної енергії, варто розглянути можливість розробки техніко-економічного обґрунтування схем видачі потужності електростанцій в енергетичну систему. Згідно з існуючою практикою, першим кроком на цьому етапі є одержання технічного завдання для виконання техніко-економічного обґрунтування схем видачі потужності. Якщо запланована потужність перевищує 10 МВт, зазначене технічне завдання погоджується ДП «НЕК «Укренерго». При цьому варто звернути увагу, що вказаним підприємством затверджені типові технічні завдання для сонячних та вітрових електростанцій (http://www.ukrenergo.energy.gov.ua/ukrenergo/control/uk/publish/article?art_id=109082&cat_id=33495). За результатами розробки ТЕО ДП «НЕК «Укренерго» видає технічні умови на приєднання до мережі.

Якщо запланована потужність є меншою за наведений вище показник, погодження проектної документації здійснюється власниками розподільчих (локальних) мереж. На підставі розробленого ТЕО здійснюється підготовка технічних умов на приєднання.

3.3.2. Технічні умови

Технічні умови — це комплекс умов і вимог до інженерного забезпечення об'єкта будівництва, які повинні відповідати його розрахунковим параметрам, зокрема щодо водо-, тепло-, енерго- і газопостачання, каналізації, радіофікації, зовнішнього освітлення, відведення зливових вод, телефонізації, телекомунікації, диспетчеризації, пожежної та техногенної безпеки.

Право на одержання технічних умов має особа, яка здійснюватиме забудову земельної ділянки, що перебуває в її власності або користуванні. Технічні умови є чинними до завершення будівництва і можуть бути змінені тільки за згодою замовника.

Як правило, технічні умови можна отримати в комунальних, державних або приватних компаніях, що володіють відповідними інженерними системами (системи каналізації, водо- й тепlopостачання, телекомунікації тощо) або контролюють їх.

Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» вимагає лише подання заяви і визнає це достатньою підставою для отримання технічних умов. Однак до документів, що подаються заявником, можуть установлюватися особливі вимоги, передбачені підзаконними актами. Наприклад, Правила надання і погодження технічних умов на підключення до теплових мереж, затверджені постановою НКРЕ та Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 29.10.2009 р., вимагають також подання заповненої спеціальної

анкети, плану розташування об'єкта будівництва, нотаріально завіреної копії документа, що надає права на відповідну земельну ділянку.

Для будівництва електростанції необхідно одержати два типи технічних умов: 1) технічні умови на загальне інженерне забезпечення електростанції як об'єкта будівництва; 2) технічні умови на приєднання до електричної мережі (спеціальні технічні умови, що видаються електрогенеруючому об'єкту) (див. розділ 3.4.).

3.3.3. Проектна документація (проект будівництва)

Порядок розробки проектної документації на будівництво об'єктів затверджено постановою Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 16.05.2011 р. № 45. Така документація розробляється з урахуванням будівельної документації та вихідних даних, а також вимог законодавства, державних будівельних норм (зокрема Державних будівельних норм А.2.2-3-2012, затверджених постановою Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 03.03.2012 р.), стандартів і правил. Проектна документація має бути затверджена замовником.

Слід зазначити, що проект підлягає обов'язковій екологічній експертизі, якщо об'єкт будівництва становить підвищену екологічну небезпеку. Перелік таких об'єктів затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 р. До списку включено виробництво електроенергії й тепла на базі органічного палива і будівництво споруд гідроелектростанцій. Таким чином, виробництво електроенергії з біомаси й енергії води, швидше за все, підлягатиме експертизі екологічних наслідків.

Однак на практиці оцінка екологічних наслідків проводиться під час підготовки проектної документації проектною організацією або іншим виконавцем оцінки, визначеним виробником електроенергії для будь-якого типу проекту. Вона проводиться для будь-якої проектної документації незалежно від складності проекту, і її результати є частиною проектної документації. Обсяг і необхідні дії для проведення екологічної оцінки визначаються Державними будівельними нормами А.2.2-1-2003. Слід зазначити, що громадські слухання під час оцінки вимагаються лише для проектів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, в тому числі для будівництва IV-V рівня складності, як передбачено постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 р.

Крім того, проектна документація для всіх будівельних об'єктів, що належать до IV-V категорій складності, підлягає обов'язковій експертизі щодо додержання правил санітарно-епідеміологічного благополуччя населення, екології, охорони праці, енергозбереження, пожежної безпеки, технічної, ядерної та радіаційної безпеки, довговічності, надійності й необхідного строку експлуатації. Згідно з процедурою віднесення об'єктів будівництва до IV і V категорій складності, об'єкти будівництва, які в разі аварії можуть спричинити припинення функціонування енергетичних об'єктів (у тому числі електричних мереж) регіонального або державного значення, повинні розглядатися як об'єкти IV та V категорій складності. Оскільки електростанції підключені до місцевих або державних електричних мереж, то аварія на них потенційно може припинити функціонування мережі. Отже, в деяких випадках такі об'єкти будівництва можуть бути визнані об'єктами IV та V категорій складності.

Зрештою, будь-які об'єкти будівництва на території складних інженерно-геологічних, а також технічних умов підлягають експертизі в частині їхнього строку експлуатації, надійності й довговічності.

Послуги з розробки проектної документації надаються на підставі відповідного договору з проектною організацією, яка має враховувати загальні умови укладання й виконання договорів підряду в будівництві, затверджені постановою Кабінету Міністрів України.

Проектна документація повинна бути розроблена уповноваженою (ліцензованою) проектною організацією. Вартість послуг/робіт устанавлюється відповідно до Правил визначення вартості проектувальних і науково-дослідних робіт, виконуваних на території України, затверджених постановою Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України. Зазначені правила є обов'язковими для визначення вартості послуг з розробки проектної документації для будівництва, що фінансуються за рахунок державних коштів або державних підприємств, але мають виключно рекомендаційний характер, якщо будівництво фінансується з інших джерел. В останньому випадку вартість визначається в договорі з проектною організацією.

3.3.4. Реєстрація декларації про початок виконання підготовчих робіт

Після набуття права на земельну ділянку замовник може виконувати підготовчі роботи, визначені будівельними нормами, державними стандартами й правилами, крім винесення інженерних мереж та видалення зелених насаджень, з повідомленням відповідної Інспекції державного архітектурно-будівельного контролю. Підготовчі роботи з винесення інженерних мереж та видалення зелених насаджень замовник здійснює на підставі зареєстрованої декларації про початок виконання підготовчих робіт.

Реєстрацію декларації про початок виконання підготовчих робіт безоплатно здійснюють відповідні Інспекції державного архітектурно-будівельного контролю протягом п'яти робочих днів із дня отримання декларації. У разі якщо інспекція державного архітектурно-будівельного контролю не зареєструвала декларацію про початок виконання підготовчих робіт або не відмовила в її реєстрації в установлений строк, право на виконання підготовчих робіт виникає на одинадцятий робочий день із дня, коли декларація повинна бути зареєстрована, а рішення про відмову — прийняте. У такому разі декларація вважається зареєстрованою.

Зареєстрована декларація все ще не дає права на виконання будівельних робіт.

3.3.5. Реєстрація декларації про початок будівельних робіт

Право на виконання робіт з будівництва об'єктів, які належать до I-III категорій складності, підключення об'єкта до інженерних мереж та споруд надається замовнику або його підрядникам після реєстрації декларації про початок будівельних робіт. Виконання будівельних робіт або підключення об'єктів будівництва до інженерних мереж та споруд без такої реєстрації забороняється.

Виробник повинен письмово повідомити органи місцевого самоврядування або державні органи про реєстрацію своєї заяви, а також державний орган пожежної та технічної безпеки – про початок будівельних робіт протягом семи календарних днів з дати реєстрації декларації.

Дозвіл на будівництво не потрібен для спорудження об'єктів I-III категорій складності, однак деякі виконавці будівельних робіт (зокрема архітектори та інженери-будівельники) мають бути сертифікованими фахівцями, як це передбачено чинним законодавством.

Щоб зареєструвати заяву, розробник проекту повинен подати в Інспекцію державного архітектурно-будівельного контролю дві копії декларації про початок виконання будівельних робіт, відповідно до форми, затвердженої Кабінетом Міністрів України.

Реєстрація декларації здійснюється безоплатно протягом п'яти робочих днів з дати її отримання. Якщо відповідні інспекції не зареєстрували заяву або відмовляються її реєструвати протягом п'яти робочих днів з дати її отримання, право на початок будівельних робіт виникає на одинадцятий робочий день від передбаченої дати реєстрації або відмови в реєстрації. У цьому випадку заява вважається зареєстрованою.

3.3.6. Дозвіл на виконання будівельних робіт

Право на виконання будівельно-монтажних робіт на об'єктах, що належать до IV-V категорій складності, надається виробнику або його підрядникам після отримання дозволу на виконання будівельних робіт.

Виконання будівельних робіт на об'єктах IV-V категорій складності без дозволу вважається самовільним будівництвом і, отже, може служити підставою для знесення збудованого об'єкта в судовому порядку.

Виробник повинен письмово повідомити органи місцевого самоврядування або державні органи влади про реєстрацію своєї заяви, а також державний орган пожежної й технічної безпеки – про початок будівельних робіт протягом семи календарних днів з дати реєстрації декларації.

Якщо виробник (або інша уповноважена особа) отримав дозвіл, будь-які інші документи для виконання будівельних робіт не потрібні.

Виконання робіт, пов'язаних з будівництвом об'єктів, що належать до IV-V категорій складності, потребує отримання ліцензії на відповідні будівельні роботи, згідно з Порядком ліцензування господарської діяльності, пов'язаної зі створенням об'єктів архітектури, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України, і Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності в будівництві, пов'язаної зі створенням об'єктів архітектури, затвердженими наказом Міністерства регіонального розвитку та будівництва України.

Щоб отримати дозвіл, замовник повинен надати інспекції державного архітектурно-будівельного контролю такі документи:

- заява відповідно до встановленої форми;
- копія документа, що підтверджує право власності або право користування земельною ділянкою;
- розроблена й затверджена проектна документація для будівництва;
- копія документа, що підтверджує право власності на будівлю або споруду, або письмова згода його власника на проведення будівельних робіт у разі реконструкції, ремонту, технічного обслуговування об'єкта;
- копія ліцензії, яка дає право на виконання будівельно-монтажних робіт (за необхідності);
- копії документів про призначення осіб, відповідальних за будівельні роботи, осіб, які здійснюють авторський або технічний нагляд;
- копії кваліфікаційних атестатів, затверджених в установленому порядку.

Прийняття рішення про видачу дозволу і його видача здійснюються безоплатно протягом десяти робочих днів з дати реєстрації заяви з документами заявника. Якщо відповідна інспекція не зареєструвала заяву або відмовилася від її реєстрації протягом десяти робочих днів з дати подання документів заявником, виробник має право звернутися до Державної архітектурно-будівельної інспекції України з проханням вжити заходів у зв'язку з видачею дозволу або відмовою в такій видачі. Якщо дозвіл не було видано або відмова в його видачі не була надана виробникові протягом десяти робочих днів з дати реєстрації заяви в інспекції, дозвіл вважається зареєстрованим.

3.3.7 Реєстрація декларації про готовність будівництва до експлуатації

Введення в експлуатацію збудованих об'єктів I-III категорій здійснюється на підставі реєстрації декларації про готовність збудованого об'єкта до експлуатації в інспекції державного архітектурно-будівельного контролю. Слід зазначити, що збудований об'єкт може здаватися в експлуатацію частинами (установочними комплексами) за умови, що він відповідає вимогам до безпечної експлуатації.

Зареєстрована декларація про готовність збудованого об'єкта до експлуатації є підставою для укладення всіх угод на комунальні послуги (водопостачання, опалення тощо).

 Виробник повинен надати органам місцевого самоврядування або державним органам копію своєї зареєстрованої декларації, а також повідомити державну службу пожежної та технічної безпеки про введення в експлуатацію об'єкта будівництва протягом семи календарних днів з дати реєстрації декларації.

Забороняється експлуатувати збудовані об'єкти I-III категорій без введення їх в експлуатацію. Дата реєстрації декларації вважається датою введення в експлуатацію.

Щоб зареєструвати декларацію, замовник повинен подати в інспекцію державного архітектурно-будівельного контролю (або ж відповідний дозвільний центр) дві копії декларації відповідно до встановленої форми. Інспекція розглядає заяву протягом десяти робочих днів з дня її подання та реєструє її. Реєстрація декларації здійснюється безоплатно.

3.3.8. Сертифікат про готовність будівництва до експлуатації

Введення в експлуатацію збудованих об'єктів IV-V категорій здійснюється на підставі акта про готовність збудованого об'єкта до експлуатації шляхом видачі відповідного сертифікату.

Сертифікат про готовність збудованого об'єкта до експлуатації є підставою для укладення договорів про постачання необхідних для функціонування об'єкту ресурсів (води, газу, тепла, електроенергії тощо).

Збудовані об'єкти IV-V категорій забороняється експлуатувати без введення в експлуатацію. Датою введення в експлуатацію вважається дата видачі сертифікату.

Щоб одержати сертифікат виробник повинен подати в Інспекцію державного архітектурно-будівельного контролю (або ж відповідний дозвільний центр) такі документи:

- заяву про прийняття в експлуатацію збудованого об'єкта за встановленою формою;
- акт готовності об'єкта до експлуатації.

Для прийняття рішення про видачу або відмову у видачі сертифіката Інспекція проводить перевірку відповідності об'єкта проектній документації та вимогам державних норм, стандартів і правил. Перевірка розпочинається не пізніше ніж на третій день із дня реєстрації зазначеної вище заяви. Тривалість перевірки повинна тривати не більше чотирьох робочих днів. Інспекція приймає рішення про видачу сертифікату за встановленою формою протягом десяти робочих днів з дати подання заяви та акту готовності об'єкта до експлуатації. Сертифікат видається безоплатно.

3.3.9. Реєстрація прав власності

До 01.01.2013 р. державна реєстрація об'єктів нерухомості, розташованих на земельних ділянках, здійснювалася реєстраторами Бюро технічної інвентаризації (БТІ) відповідно до Тимчасового положення про порядок державної реєстрації прав власності та інших прав на нерухоме майно, затвердженого наказом Міністерства юстиції України.

Відповідно до чинного Закону про державну реєстрацію реєстрація прав на об'єкти нерухомого майна здійснюється Державною реєстраційною службою України та її територіальними органами. При цьому слід враховувати, що зміна системи реєстрації та реєструючого органу спричинила багато проблем і нова система реєстрації (станом на час написання цього посібника) все ще перебуває у стані становлення та налагодження.

Щоб зареєструвати право власності на збудований об'єкт, розробник проекту повинен подати реєстратору такі документи:

- заява про реєстрацію права власності за встановленою формою;
- свідоцтво на право власності на нерухомість, видане місцевими органами самоврядування (видається на підставі документа, що підтверджує право на земельну ділянку, та документа, що підтверджує введення збудованого об'єкта в експлуатацію);
- документи, що підтверджують оплату державної реєстрації та видачу витягу про державну реєстрацію таких прав;
- довіреність (за необхідності);
- паспорт заявника.

Державна реєстрація не повинна тривати довше ніж 14 робочих днів із дня отримання заяви без урахування строку проведення технічної інвентаризації збудованого об'єкта.

3.3.10. Дозвіл на роботи підвищеної небезпеки та експлуатацію (використання) механізмів, інструментів і обладнання підвищеної небезпеки

Щоб розпочати роботи підвищеної небезпеки та експлуатацію (використання) механізмів, інструментів і обладнання підвищеної небезпеки, необхідно отримати відповідний дозвіл. Зазначений дозвіл є обов'язковим для об'єктів когенерації (копія дозволу має бути подана для одержання відповідної ліцензії). Крім того, дозвіл може знадобитися і у інших випадках. Зокрема такого дозволу вимагають роботи в електроустановках із напругою більш ніж 1000 вольт. Таким чином, ми вважаємо, що його отримання може бути необхідним для проведення будівельних робіт та/або подальшої експлуатації електростанцій, що використовують альтернативні джерела енергії.

Щоб отримати дозвіл на виконання робіт підвищеної небезпеки та експлуатацію (використання) механізмів, інструментів і обладнання підвищеної небезпеки, підприємство має подати в Державну службу гірничого нагляду та промислової безпеки України або її територіальні органи такі документи:

- заява (відповідно до форми, встановленої постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження форми заяви на одержання суб'єктом господарювання або уповноваженою ним особою документів дозвільного характеру»);
- експертний висновок про дотримання чинного законодавства з охорони праці та промислової безпеки під час виконання заявлених робіт;
- експертний висновок про дотримання чинного законодавства з охорони праці й промислової безпеки при експлуатації заявлених механізмів і устаткування та їх відповідність вимогам зазначеного законодавства.

Загальна тривалість процедури не повинна перевищувати десяти робочих днів з дати подання документів. Процедура видачі дозволу є безоплатною, однак проведення відповідної експертизи підлягає оплаті. Тариф на експертизу стану безпеки промислового виробництва визначається відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення граничного розміру тарифу на проведення експертизи стану безпеки промислового виробництва суб'єкта господарювання» від 04.11.2009 р. № 1251. Загальна сума витрат залежить від:

- кількості заявлених працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки;
- кількості заявлених видів робіт підвищеної небезпеки;
- кількості заявлених одиниць особливо небезпечних машин, інструментів, обладнання.

3.4. Приєднання до мереж

3.4.1. Загальні положення

Відповідно до Закону про електроенергетику, енергопостачальники, які здійснюють передачу електричної енергії з використанням власних мереж, не мають права відмовити в доступі до цих мереж суб'єктам господарювання, які виробляють енергію з використанням альтернативних джерел.

Наразі в Україні існує три різних процедури приєднання установок з виробництва відновлюваної електроенергії до електричних мереж:

- приєднання когенераційних установок (врегульоване Правилами приєднання когенераційних установок до електричних мереж, затвердженими постановою НКРЕ від 21.01.2006 р. № 47);
- приєднання вітроелектростанцій (врегульоване Правилами приєднання вітроелектростанцій до електричних мереж, затвердженими наказом Міністерства палива та енергетики України від 28.10.2009 р. № 570) - регламентують лише підключення ВЕС потужністю не менше 100 МВт, будівництво яких передбачається в Автономній Республіці Крим та Миколаївській області;
- приєднання інших установок з виробництва відновлюваної електроенергії (врегульоване Правилами приєднання електроустановок до електричних мереж, затвердженими постановою НКРЕ від 17.01.2013р.).

Для приєднання електроустановок потужністю 70 МВт та більше слід звернутися із заявою про приєднання електроустановок до ліцензіата з передачі електричної енергії магістральними та міждержавними електричними мережами (ДП «НЕК «Укренерго»).

Для приєднання електроустановки потужністю до 10 МВт слід звернутися із заявою про приєднання до електропередавальної організації, на території здійснення ліцензованої діяльності якої розташовані електроустановки замовника (як правило - обленерго). При приєднанні електроустановок потужністю від 10 до 70 МВт замовник може звернутись із заявою про приєднання електроустановок як до електропередавальної організації, на території здійснення ліцензованої діяльності якої розташовані електроустановки замовника (обленерго), або до ліцензіата з передачі електричної енергії магістральними та міждержавними електричними мережами (ДП «НЕК «Укренерго»). Остаточне рішення щодо приєднання таких електроустановок визначатиметься техніко-економічним обґрунтуванням з урахуванням впливу на якість електричної енергії в зоні можливого приєднання.

Після одержання заяви на приєднання електропередавальна організація безоплатно готує та видає замовнику підписаний проект договору про приєднання до електричних мереж електроустановки, яка виробляє електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії. Технічні умови видаються замовнику безоплатно не пізніше 15 робочих днів від дня подання заяви замовника про приєднання електроустановки та 30 робочих днів у разі необхідності їх узгодження з власником магістральних/міждержавних електричних мереж. Технічні умови не можуть містити вимог щодо зовнішнього електрозабезпечення.

Вчинення подальших дій, необхідних для забезпечення приєднання, також покладене на електропередавальну організацію. Так, зазначена організація забезпечує розроблення проектної документації електроустановок зовнішнього електрозабезпечення, виконання будівельно-монтажних і пусконаладжувальних робіт, а також введення в експлуатацію новозбудованих чи реконструйованих електроустановок до точки приєднання замовника.

Нарешті, підключення електроустановки замовника до електричних мереж електропередавальної організації здійснюється, за загальним правилом, на підставі заяви виробника електроенергії протягом 5 днів, за умови укладення необхідних договорів, передбачених законодавством. Прикладом такого договору може бути договір про паралельну роботу в складі ОЕС України, який власник електроустановки, призначеної для виробництва електричної енергії та для паралельної роботи з об'єднаною енергетичною системою, зобов'язаний укласти з ДП «НЕК «Укренерго».

Також варто звернути увагу на те, що законодавством затверджено дві форми договорів на приєднання, які можуть бути використані у відносинах по приєднанню об'єктів відновлюваної енергетики. Причому обидві ці форми не відповідають сучасному правовому регулюванню відносин по приєднанню і тому потребують внесення змін сторонами. Першою є типова форма договору про приєднання до електричних мереж, яка викладена у додатку №1 до Правил приєднання електроустановок до електричних мереж, затверджених постановою НКРЕ від 17.01.2013р. Крім того, постановою НКРЕ від 16.07.2009 р. № 838 затверджено Примірний договір про приєднання до електричних мереж електроустановки, яка виробляє електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії. Зазначений договір може застосовуватися лише у відносинах з власниками місцевих (локальних) електричних мереж. Також варто пам'ятати, що, відповідно до статті 179 Господарського кодексу, сторони, які мають намір укласти договір на підставі примірного договору, рекомендованого органом управління, як у випадку зі згаданим Примірним договором, мають право за взаємною згодою змінювати окремі умови, передбачені примірним договором, або доповнювати його зміст.

3.4.2. Приєднання об'єктів когенерації до мережі

Виробник електроенергії, що використовує електростанцію з комбінованого виробництва тепла та електроенергії, може отримати доступ до мережі, здійснивши разом з її власником такі кроки:

- визначення виробником організації, яка розроблятиме проектно-кошторисну документацію;
- подання заяви на приєднання когенераційної установки;
- оплата вартості підготовки й видачі технічних умов;
- підготовка власником мережі проекту договору про приєднання;
- визначення власником мережі можливих варіантів приєднання когенераційної установки й можливих точок приєднання;
- вибір схеми інженерного забезпечення електричною енергією та узгодження точки приєднання;

- погодження виробником і власником мережі схеми інженерного забезпечення електричною енергією та точки приєднання;
- підготовка власником мережі технічних умов та видача їх виробнику;
- розробка проектно-кошторисної документації проектною організацією за вихідними даними технічних умов на підставі договору з виробником;
- узгодження виробником із власником мережі проектно-кошторисної документації, відповідно до якої визначається вартість робіт з приєднання до мереж;
- визначення виробником і власником мережі механізму фінансування робіт з нового будівництва, реконструкції електричних мереж, які є або повинні бути невід'ємною частиною мережі власника;
- укладення договору про приєднання;
- проведення будівельно-монтажних і пусканалагоджувальних робіт;
- проведення приймально-здавальних випробувань та введення в експлуатацію;
- оформлення акта допуску на підключення когенераційної установки до електричної мережі;
- укладення відповідних договорів, передбачених законодавством;
- забезпечення власниками транзитних електроустановок їхнього оперативно-технічного обслуговування;
- підключення когенераційної установки до мережі.

За приєднання до місцевих (локальних) мереж відповідають власники (ліцензіати) локальних мереж (обленерго). Здається, що ці правила поширюються також і на «Укренерго» як оператора (ліцензіата) магістральних мереж, хоча зобов'язань надавати доступ до своїх мереж ця компанія не має.

Щоб отримати доступ до мережі власника, виробник повинен, залежно від етапу процедури, подати низку документів.

Етап 1. Отримання технічних умов та узгодження приєднання до електричних мереж:

- заява (слід зазначити сферу діяльності, місцезнаходження та банківські реквізити виробника, назву когенераційних установок та їхнє розташування, мету отримання технічних умов (будівництво, реконструкція, збільшення потужностей тощо);
- опитувальний лист, підписаний виробником і проектною організацією;
- ситуаційний план із зазначенням місця розташування когенераційної установки;
- копія містобудівних умов і обмежень забудов земельної ділянки (для новозбудованих об'єктів, які вводяться в експлуатацію вперше);
- копії документа, який підтверджує право власності на цей об'єкт і право власності або користування земельною ділянкою для будівництва, реконструкції або модернізації об'єкта;
- копія довіреності на право укладання договорів.

На практиці перед отриманням технічних умов виробник замовляє та отримує технічно-економічне обґрунтування приєднання до електричних мереж, яке оцінює можливість підключення, обладнання та інші вимоги до підключення.

Етап 2. Складання акта допуску до мережі:

- заява про проведення технічного огляду та оформлення акта допуску;
- технічні умови;
- проектно-кошторисна документація;
- акт розмежування балансової належності та експлуатаційної відповідальності сторін або проект такого акта;
- відомості про встановлені та змонтовані засоби обліку електричної енергії, а в разі встановлення засобів диференційного (погодинного) обліку електричної енергії та локального устаткування збору і обробки даних – протоколи їхньої параметризації;
- приймально-здавальний акт між будівельно-монтажною організацією і власником установки;
- копія наказу про призначення особи, відповідальної за електрогосподарство, або договір про обслуговування електроустановок організацією, яка має право на виконання таких робіт;
- список осіб оперативного й оперативно-ремонтного персоналу, яким дозволяється від імені споживача давати заявки на відключення та підключення когенераційної установки, вести оперативні переговори та записи;
- копії виконавчих схем та актів прихованих робіт на електроустановках інженерного забезпечення для когенераційних установок.

Проект договору про приєднання видається протягом 15 робочих днів із дня подання власнику мереж заяви про приєднання.

Строк розгляду проектної документації та її узгодження з власником мережі не повинен перевищувати 15 робочих днів від дати отримання документів. Якщо в проектній документації виявлені відхилення від технічних умов або чинних нормативних документів, власник мережі протягом 15 робочих днів повинен надати лист із зауваженнями та рекомендаціями, а виробник повинен протягом 30 календарних днів усунути дефекти у відхиленому проекті. Власник когенераційної установки має право продовжити строк доопрацювання шляхом надання відповідного повідомлення власнику мережі не пізніше ніж за два робочих дні до закінчення строку доопрацювання. Строк узгодження проектної документації після її доопрацювання не повинен перевищувати 15 робочих днів.

Підключення когенераційних установок до електричних мереж здійснюється відповідно до договору про приєднання протягом п'яти робочих днів після виконання наведеної низки вимог.

1. Схема інженерного електрозабезпечення, когенераційна установка, схема розрахункового обліку електроенергії відповідають вимогам законодавства, технічним умовам та проектній документації.
2. Виконавча, технічна та приймально-здавальна документація надані виробником у повному обсязі, а також із дотриманням вимог законодавства.
3. Оформлено допуск на підключення когенераційної установки.
4. Виробник сплатив вартість послуг з підключення відповідно до умов договору про приєднання.
5. Укладені передбачені законодавством договори, пов'язані з виробництвом, передачею (за необхідності) та продажем виробленої електричної енергії.
6. Виробник має електротехнічний персонал та особу, відповідальну за електрогосподарство, або уклав договір на обслуговування когенераційних установок з організаціями чи фізичними особами, які пройшли навчання, атестовані й мають право на виконання таких робіт.
7. Виконано роботи з уведення точок обліку електроенергії до інформаційно-обчислювального комплексу електропередавальної організації та погоджено звітні макети.
8. За потреби між власником транзитної електроустановки та організацією, яка має право на виконання відповідних робіт, укладено договір про оперативно-технічне обслуговування транзитних електроустановок, які набули статусу транзитних після виконання технічних умов приєднання електроустановки замовника відповідно до договору про приєднання.

Строки виконання решти процедур в обговорюваних правилах підключення когенераційних установок до електричних мереж не визначені, у зв'язку з чим рекомендується наполягати на їхньому включенні в договір про приєднання.

3.4.3. Приєднання вітроелектростанцій до електромереж

Як уже зазначалося, Правила приєднання вітроелектростанцій до електричних мереж регламентують лише підключення ВЕС потужністю не менше 100 МВт, які повинні бути побудовані в деяких регіонах України (а саме Автономній Республіці Крим та Миколаївській області). Стосовно решти вітрових станцій передбачений Правилами порядок може використовуватися тільки як рекомендація.

Відповідно до цих Правил, особа, яка планує виробляти електроенергію за допомогою вітру, може отримати доступ до мережі, здійснивши разом з її власником такі кроки:

- визначення виробником організації, яка розроблятиме проектно-кошторисну документацію;
- заява замовника про приєднання вітроелектростанції певної потужності до електричної мережі;
- погодження замовником і власником мережі, який надаватиме послугу з приєднання, варіанта схеми електрозабезпечення та точки приєднання;
- підготовка власником електричної мережі технічних умов на приєднання;
- розробка проектною організацією проектно-кошторисної документації за вихідними даними технічних умов на підставі договору з виробником;
- узгодження проектно-кошторисної документації з власником мережі та визначення вартості приєднання вітрової електростанції;
- укладення договору про приєднання до електричної мережі;
- здійснення будівельно-монтажних, а також налагоджувальних робіт;
- проведення приймально-здавальних випробувань;
- оформлення акта допуску на підключення вітроелектростанції до електричної мережі;
- підключення електроустановки замовника до електричної мережі;
- укладення відповідних договорів, передбачених Правилами користування електричною енергією;
- забезпечення власниками транзитних електроустановок їхнього оперативного обслуговування.

За приєднання до локальних мереж відповідають власники (ліцензіати) локальних мереж. Здається, що ці правила поширюються також і на «Укренерго» як власника (ліцензіата) магістральних мереж, хоча зобов'язань щодо надання доступу до своїх мереж ця компанія не має.

Для отримання технічних умов та узгодження приєднання до електричних мереж виробник повинен надати такі документи:

- заява замовника про приєднання електроустановки (слід зазначити сферу діяльності, місцезнаходження та банківські реквізити виробника, назву вітрових установок та їхнє розташування, мету отримання технічних умов (будівництво, реконструкція, збільшення потужностей тощо);
- опитувальний лист, підписаний виробником і проектною організацією;
- ситуаційна схема із зазначенням місця розташування вітроелектростанції;
- копія містобудівних умов і обмежень забудови земельної ділянки;
- копія довіреності на укладення договорів.

На практиці перед одержанням технічних умов виробник замовляє й отримує техніко-економічне обґрунтування приєднання до електричних мереж, яке оцінює можливість приєднання, обладнання та інші вимоги до приєднання.

Власник електричної мережі повинен надати проект договору про приєднання протягом 15 робочих днів від дати подання заяви виробником.

Строк розгляду проектної документації та її узгодження з власником мережі не повинен перевищувати 15 робочих днів від дати отримання документів. Якщо в проектній документації виявлені відхилення від технічних умов або чинних нормативних документів, виробник повинен протягом 30 календарних днів усунути дефекти у відхиленому проекті. Зазначений строк може бути подовжено шляхом подання власнику електричної мережі відповідної заяви не пізніше ніж за два робочих дні до закінчення строку доопрацювання. Після усунення дефектів строк узгодження виправленої проектної документації не повинен перевищувати 15 робочих днів.

Підключення до електричних мереж здійснюється відповідно до договору про приєднання протягом п'яти робочих днів після виконання таких умов:

- 1) оформлення акта допуску на підключення до мережі;
- 2) отримання виробником свідоцтва відповідності електростанції, що будується, проектній документації, будівельним нормам і правилам;
- 3) виробник має оперативний та оперативно-ремонтний персонал та особу, відповідальну за електрогосподарство, або уклав договір на обслуговування вітрових установок з організаціями або фізичними особами, які атестовані, пройшли навчання, перевірку знань і мають право на виконання таких робіт;
- 4) за потреби – укладення договору про оперативно-технічне обслуговування транзитних електроустановок між виробником (власником транзитної електроустановки) і електро-передавальною організацією.

Строки інших процедур в обговорюваних Правилах приєднання вітроелектростанцій до електричних мереж, затверджених Міністерством палива та енергетики України, не визначені, тому рекомендується наполягати на врегулюванні цих питань безпосередньо в договорі на приєднання.

3.4.4. Вартість приєднання

Законодавство встановлює два різні порядки фінансування приєднання до мережі в залежності від часу одержання технічних умов та початку будівельних робіт:

- 1) фінансування приєднання установок виробників відновлюваної електроенергії, які отримали технічні умови на приєднання до 01.01.2013 р. і розпочали будівництво об'єктів електроенергетики до 01.07.2013 р.
- 2) фінансування приєднання установок інших виробників відновлювальної електроенергії.

Першій з вказаних груп надано привілейований статус, оскільки на них поширюється дія Закону України № 5021-VI «Про внесення змін до деяких законів України щодо плати за приєднання до мереж суб'єктів природних монополій»³ і їх приєднання до мережі фінансується наступним чином:

- 50% – за рахунок коштів, передбачених у тарифах на передачу електроенергії;
- 50% – за рахунок поворотної фінансової допомоги, яка надається виробником електропередавальній організації.

Строк повернення фінансової допомоги визначатиметься НКРЕ відповідно до Порядку фінансування послуг з приєднання електроустановок до електричних мереж (який буде розроблений і затверджений НКРЕ) і не може перевищувати десяти років.

Правове становище виробників електроенергії, на яких не поширюється дія Закону України № 5021-VI «Про внесення змін до деяких законів України щодо плати за приєднання до мереж суб'єктів природних монополій», залишається дещо невизначеним. Українське законодавство не містить прямої вказівки на те, що приєднання до електричних мереж вказаних електростанцій має бути безоплатним. Згідно із Законом про електроенергетику, постачальники електроенергії, які передають електроенергію через власні місцеві (локальні) мережі, не мають права відмовити в доступі до своїх мереж виробникам електроенергії з альтернативних джерел. Аналогічні положення передбачені Правилами приєднання когенераційних установок до електричних мереж, затвердженими постановою НКРЕ від 21.01.2006 р. № 47. Крім того, постачальники електроенергії повинні закладати у свої інвестиційні програми витрати, пов'язані з підключенням електростанцій на альтернативних джерелах енергії до своїх мереж, і НКРЕ під час затвердження таких програм має передбачати в інвестиційних програмах власників мереж витрати на приєднання таких електростанцій у повному обсязі. Варто звернути увагу, що Закон про електроенергетику прямо не вказує на безоплатність приєднання до мережі і просто вимагає, щоб такі витрати були передбачені в інвестиційних програмах власників місцевих (локальних) мереж. Постановою від 26.07.2007 р. № 1052 НКРЕ визначила Порядок подання, розгляду, схвалення й виконання інвестиційних програм. Відповідно до постанови, інвестиційна програма зазвичай затверджується на один календарний рік. У цьому порядку передбачені етап подання інвестиційної програми, етап

³ Варто звернути увагу на той факт, що Правила приєднання електроустановок до електричних мереж, затверджені постановою НКРЕ від 17.01.2013р., не містять будь-яких винятків і фактично поширюють «пільговий» режим фінансування приєднання на усі електростанції, незалежно від часу одержання технічних умов та початку будівельних робіт.

її затвердження та етап реалізації. Як загальна практика, програми мають бути подані на розгляд НКРЕ заздалегідь, відповідно до затвердженого Комісією графіка. Згідно із зазначеним документом, фінансування робіт, пов'язаних із реконструкцією об'єктів мережі (роботи, пов'язані з підключенням до мережі, ймовірно, підпадають під це поняття), включається до інвестиційної програми тільки за умови, що всі необхідні проекти (проектна документація, а іноді й техніко-економічне обґрунтування) будуть затверджені відповідно до законодавства.

Таким чином, власники (ліцензіати) місцевих (локальних) мереж можуть включати у свої інвестиційні програми витрати, пов'язані з реконструкцією, але мають обґрунтовувати їх на підставі наданої проектної документації. Приєднання до мережі може бути здійснене за рахунок коштів власника місцевої (локальної) мережі лише за умови включення відповідних витрат до інвестиційної програми власника місцевих (локальних) електромереж.

3.5. Ліцензія на виробництво електроенергії

3.5.1. Ліцензована діяльність

Згідно із Законом про електроенергетику, виробництво електроенергії підлягає ліцензуванню. Дозволяється виробляти електроенергію без ліцензії, якщо розмір установлених потужностей або постачання електроенергії є меншим за показники, визначені в Умовах і Правилах здійснення підприємницької діяльності з виробництва електроенергії.

Відповідно до Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з виробництва електроенергії, ліцензія на виробництво електроенергії є обов'язковою для суб'єктів господарювання, які:

- 1) мають у власності або користуванні обладнання потужністю не менше 5 МВт;
- 2) мають у власності або користуванні обладнання з виробництва електроенергії з альтернативних джерел (за винятком коксівного та доменного газу) із встановленою потужністю не менше 10 МВт або мають намір продавати вироблену електроенергію на ОРЕ незалежно від встановленої потужності.

Оскільки ОРЕ (зокрема ДП «Енергоринок») є єдиним реальним покупцем електроенергії за «зеленим» тарифом, і виробники електроенергії з альтернативних джерел мають намір продавати електроенергію ДП «Енергоринок», вони повинні отримати ліцензію на виробництво електроенергії. Якщо виробник бажає одночасно виробляти теплову та електричну енергію, він може отримати ліцензію на когенерацію. Крім того, у Порядку встановлення «зеленого» тарифу прямо зазначено, що він застосовується лише до тих суб'єктів господарювання, які отримали ліцензію на виробництво електроенергії або на когенерацію.

Отримання ліцензії спричиняє виникнення низки зобов'язань, передбачених Умовами та Правилами здійснення підприємницької діяльності з виробництва електроенергії. Крім того, аналіз законодавства дозволяє дійти висновку, що кожен виробник після отримання ліцензії зобов'язаний придбавати для оснащення об'єктів електроенергетики обладнання, матеріали, роботи й послуги через тендерні процедури, оскільки цього вимагає стаття 18 Закону про електроенергетику. Водночас, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо плати за приєднання до мереж суб'єктів природних монополій» (який набирає чинності з 01.01.2013 р.), оснащення об'єктів електроенергетики ліцензіатами, ціни (тарифи) на відповідні послуги (товари) яких встановлюються НКРЕ, здійснюється на конкурентних засадах. Оскільки «зелений» тариф щомісячно встановлюється НКРЕ, вимога про проведення тендеру стає беззаперечною. Однак у зв'язку з відсутністю затверджених вимог до тендерних процедур (закупівлі на конкурентних засадах) виробник має право проводити тендер (закупівлю на конкурентних засадах) у довільному порядку.

Ліцензійні вимоги не встановлюють конкретних вимог до персоналу виробників електроенергії. Разом з тим деякі такі вимоги викладені в законодавстві про працевлаштування та охорону праці. Наприклад, українське законодавство розподіляє працівників, які обслуговують електроустановки, на п'ять груп з електробезпеки, причому кожна з них має свої особливі завдання та обов'язки, навчальні та кваліфікаційні вимоги й перелік робіт, до виконання яких допущено члена відповідної групи. Наприклад, сонячні та вітрові енергетичні установки можуть обслуговувати й ремонтувати:

- з потужністю менше 50 кВт – електрики 2-ї групи;
- з потужністю більше 50 кВт – електрики 3-ї групи (і вище).

Вимоги щодо охорони праці електрика при експлуатації та технічному обслуговуванні електроустановки встановлюються Примірною інструкцією з охорони праці для електромонтера з ремонту і обслуговування електроустановки, затвердженою наказом Міністерства промислової політики України від 19.12.2006 р. № 476. Зазначена Примірна інструкція містить докладний перелік робіт, які може виконувати електрик при експлуатації й технічному обслуговуванні електроустановки, завдання та обов'язки, вимоги безпеки перед початком роботи, під час виконання робіт та у надзвичайних ситуаціях тощо.

3.5.2. Порядок видачі ліцензії на виробництво електроенергії

Щоб отримати ліцензію на виробництво електроенергії, виробник повинен надати НКРЕ такі документи:

- 1) заява за встановленою формою, яка насамперед повинна містити відомості про:
  - заявника (точну назву та інші ідентифікаційні дані),
  - місце, де вироблятиметься електроенергія,
  - види діяльності, які проводитимуться (виробництво електроенергії);
- 2) документ, що підтверджує повноваження представляти виробника (за необхідності);
- 3) квитанція про оплату ліцензії;
- 4) нотаріально завірена копія статуту (має бути зазначене виробництво електроенергії як вид діяльності);
- 5) опис процесу виробництва електроенергії (технічні характеристики енергогенерувального об'єкта, схеми електричних з'єднань з позначеннями приладів розрахункового обліку);
- 6) документ, що підтверджує норматив достатності власних коштів (копії бухгалтерських звітів ф-№ 1 за звітний період). Слід зазначити, що норматив був установлений тільки для постачальників електроенергії, а не для її виробників, але подання документа все одно вимагається;
- 7) копія документа, що підтверджує право власності або право користування електрогенеруючим обладнанням (із підтвердженням належності цих генеруючих потужностей на праві власності іншому суб'єкту господарювання (фізичній особі)).

Усі документи подаються в п'яти примірниках. Один з п'яти примірників відповідної копії документа має бути нотаріально засвідчений. Якщо перелік документів є неповним або документи не відповідають вимогам, що висуваються до таких документів, НКРЕ письмово повідомляє про це заявника протягом п'яти днів.

НКРЕ приймає рішення про видачу або відмову у видачі ліцензії протягом 30 днів з дати отримання документів заявника. Повідомлення про відмову у видачі ліцензії надсилається заявнику протягом 30 днів з моменту отримання від нього документів. За необхідності НКРЕ може перевіряти інформацію, що міститься у поданих документах, а також можливість виконання заявником Умов та Правил здійснення ліцензованої діяльності.

Строк видачі ліцензії після прийняття позитивного рішення НКРЕ законодавством прямо не встановлений. Строк дії ліцензії встановлюється НКРЕ, однак не може бути меншим за три роки.

Плата за ліцензію складається з:

- єдиного платежу (одноразово) – 18,72 грн за МВт встановленої потужності електростанцій;
- регулярного збору, розрахованого НКРЕ, виходячи з установленної потужності й обсягів поставленої електроенергії і тепла (станом на сьогодні для генераторів – до 1000 грн на місяць).

3.5.3. Видача ліцензії на когенерацію

Щоб отримати ліцензію на когенерацію, виробник повинен подати в НКРЕ такі документи:

- 1) заява за встановленою формою, яка, серед іншого, повинна містити відомості про:
  - заявника (точну назву та інші ідентифікаційні дані),
  - місце, де вироблятиметься електроенергія,
  - види діяльності, які проводитимуться (виробництво електроенергії);
- 2) довіреність або уповноваження представляти виробника (за необхідності);
- 3) квитанція про оплату за ліцензію;
- 4) нотаріально завірена копія статуту (має бути зазначене виробництво електроенергії як вид діяльності);
- 5) опис процесу виробництва електроенергії (перелік когенераційних установок, опис системи обліку електричної й теплової енергії, копія дозволу на виконання робіт підвищеної небезпеки та експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки);
- 6) копія документа, що підтверджує право власності на когенераційне обладнання.

Усі документи подаються в п'яти примірниках. Один пакет копій має бути нотаріально засвідчений. Якщо пакет документів є неповним або документи не відповідають вимогам, що висуваються до таких документів, НКРЕ письмово повідомляє про це заявника протягом п'яти днів.

НКРЕ приймає рішення про видачу або відмову у видачі ліцензії протягом 30 днів з дати отримання документів заявника. Повідомлення про відмову у видачі ліцензії надсилається заявнику протягом 30 днів з моменту отримання від нього документів. Якщо необхідно, НКРЕ може перевіряти інформацію, що міститься у поданих документах, а також можливість виконання заявником Умов та Правил здійснення ліцензованої діяльності.

Строк дії ліцензії встановлюється НКРЕ і не може бути меншим за три роки. Плата за ліцензію складається з:

- єдиного платежу (одноразово) — 18,72 грн за МВт встановленої потужності електростанцій і 21,77 грн за Гкал/год встановленої потужності;
- регулярного збору, розрахованого НКРЕ, виходячи з установленої потужності й обсягів поставленої електроенергії і тепла (на сьогодні для генераторів — до 1000 грн на місяць).

3.6. Вступ до оптового ринку електричної енергії

Відповідно до Договору ОРЕ, ДП «Енергоринок» як оптовий постачальник повинен забезпечити закупівлю електроенергії у виробників електроенергії в межах Договору ОРЕ і двосторонніх договорів з виробниками електроенергії. Такі двосторонні угоди можуть бути укладені тільки з виробниками електроенергії, які є членами ОРЕ.

Таким чином, кожен виробник електроенергії з альтернативних джерел повинен отримати позитивне рішення Ради ОРЕ про його вступ в ОРЕ. Рада ОРЕ складається з:

- десяти голосуючих директорів (п'ять директорів, обраних від виробників електроенергії, та п'ять директорів, обраних від постачальників електроенергії);
- шести неголосуючих директорів (один від ДП «Енергоринок», п'ять – від різних державних органів);

Після отримання позитивного рішення постачальник електроенергії може стати членом ОРЕ і підписати угоду про членство.

Будь ласка, зверніть увагу, що тільки ліцензовані виробники електроенергії можуть подавати заяву на членство в ОРЕ. Для виробників електроенергії з альтернативних джерел не існує жодних обмежень щодо членства в ОРЕ з огляду на обсяг виробництва чи будь-які інші характеристики.

Виробнику електроенергії з альтернативних джерел може бути відмовлено в доступі до ОРЕ, тільки якщо:

- подані документи містять неправдиві дані, які можуть вплинути на рішення Ради ОРЕ;
- аналіз, проведений секретарем Ради ОРЕ та Енергоринком, дає підстави стверджувати, що заявник не може забезпечити виконання угоди ОРЕ.

Відмова прийняти заявника в члени ОРЕ може бути оскаржена шляхом подачі скарги до НКРЕ або позову до суду.

Щоб стати членом ОРЕ, виробник повинен подати секретарю Ради ОРЕ такі документи:

- заява за встановленою формою;
- довіреність на право представляти інтереси виробника (за необхідності);
- короткий опис діяльності заявника із зазначенням території, де передбачається діяльність у перший місяць, а потім за договорами на поставку;
- дані про транзакції, які заявник має намір провести в ОРЕ;
- нотаріально завірена копія ліцензії виробника електроенергії або ліцензія на комбіноване виробництво теплової та електричної енергії;
- інформація про юридичну адресу та банківські реквізити заявника, засвідчена підписом його керівника та печаткою (у двох примірниках за встановленою формою);

- протокол узгодження з ДП «Енергоринок» як розпорядником системи розрахунків обсягів, форм, строків, способів передачі даних та процедур, необхідних для проведення розрахунків відповідно до Правил ОРЕ;
- довідка про характер очікуваних транзакцій в ОРЕ;
- довідка НКРЕ про відсутність заборгованості по поточних платежах за ліцензією.

Слід зазначити, що секретар Ради ОРЕ може попросити заявника надати іншу інформацію, якщо це об'єктивно необхідно для розгляду заяви. Як показує практика, найзатребуванішими є такі додаткові документи:

- 1) рекомендація для вступу до ОРЕ від фактичних членів ОРЕ;
- 2) нотаріально посвідчена копія статуту;
- 3) нотаріально посвідчена копія свідоцтва про державну реєстрацію;
- 4) нотаріально посвідчена копія свідоцтва про взяття на облік як платника податку на додану вартість;
- 5) копії документів про призначення керівника суб'єкта господарювання (наказ про призначення, протокол загальних зборів тощо);
- 6) зразки підписів відповідно до встановлених форм.

Якщо поданий заявником пакет відповідає зазначеним вимогам, секретар Ради ОРЕ передає його на розгляд Ради. Відповідне рішення має бути направлено заявнику протягом одного тижня від дня реєстрації заяви. Остаточне рішення про вступ виробника в ОРЕ повинно бути передане йому протягом 30 днів з моменту отримання всієї необхідної інформації. Після прийняття позитивного рішення Радою ОРЕ секретар Ради ОРЕ направляє повідомлення із зазначенням:

- необхідності направити уповноважену особу для підписання угоди з ОРЕ від імені виробника електроенергії;
- дати початку роботи в ОРЕ.

Процедура вступу до ОРЕ є безоплатною.

Варто звернути увагу на той факт, що законодавством не установлений порядок отримання таких документів:

- 1) протокол узгодження з ДП «Енергоринок» (як розпорядником системи розрахунків) обсягів, форм, строків, способів передачі даних та процедур, необхідних для проведення розрахунків відповідно до Правил ОРЕ;
- 2) довідка про характер очікуваних транзакцій в ОРЕ, погоджених з ДП «Енергоринок» як розпорядником системи розрахунків;
- 3) довідка НКРЕ про відсутність заборгованості по поточних платежах за ліцензією.

Отже, виробник електроенергії звертається за такими документами відповідно до загального порядку. Розгляд такого звернення триває до 30 днів. Разом з тим затвердження перших двох документів може забрати ще більше часу через необхідність вести переговори щодо змісту документів зі спеціалістами ДП «Енергоринок».

3.7. Укладання договору з ДП «Енергоринок»

Відповідно до Договору ОРЕ, ДП «Енергоринок» має забезпечити закупівлю електроенергії у виробників електроенергії в межах Договору ОРЕ і двосторонніх договорів з виробниками електроенергії. Таким чином, на додаток до підписання Договору ОРЕ, виробник електроенергії повинен також укласти двосторонню угоду з ДП «Енергоринок». Будь ласка, зверніть увагу, що останнім часом така угода набирає чинності після затвердження «зеленого» тарифу НКРЕ.

НКРЕ затвердила типову угоду про купівлю-продаж електроенергії між ДП «Енергоринок» та суб'єктом господарювання, що виробляє електроенергію з використанням альтернативних джерел (Примірний договір про купівлю електроенергії). Відповідно до Господарського кодексу, сторони, що укладають договір, заснований на Примірному договорі, рекомендованому органами державної влади, мають право змінювати його окремі положення й додавати нові за взаємною згодою.

Процедура підписання двостороннього договору між ДП «Енергоринок» і виробником енергії не передбачена Договором ОРЕ. Стаття 1 Договору ОРЕ лише зазначає, що такий договір має бути погоджений з Радою ОРЕ.

Відповідно до існуючої практики, виробник електроенергії повинен подати заяву, в якій має зазначити потужності своїх об'єктів, їхнє розташування, наявність автоматичних приладів обліку, інформацію про ліцензію виробника (додавши її копію до заяви). Уся інша інформація про виробника надається секретарем Ради ОРЕ. При прийнятті заяви ДП «Енергоринок» надає двосторонній договір, який повинен бути підписаний виробником і погоджений з відповідним локальним енергетичним постачальником. Після укладення договір має бути погоджений НКРЕ. Конкретних положень, що регулюють порядок такого погодження, законодавство не містить.

3.8. Встановлення «зеленого» тарифу

Як уже зазначалося, «зелений» тариф затверджується НКРЕ для електроенергії, виробленої суб'єктами господарювання на електростанціях, що використовують відповідні альтернативні джерела енергії. «Зелений» тариф не встановлюється автоматично після введення в експлуатацію електростанції або навіть після укладення договору на продаж електроенергії з ДП «Енергоринок». Крім того, на встановлення «зеленого» тарифу мають право тільки електростанції, що були введені в експлуатацію та підключені до енергосистеми. Нарешті, тільки ліцензовані виробники електроенергії можуть клопотати про встановлення «зеленого» тарифу. Таким чином, ліцензований виробник електроенергії з альтернативних джерел подає заяву в НКРЕ на встановлення «зеленого» тарифу лише після введення в експлуатацію своєї електростанції та підключення її до мережі.

У разі відмови у встановленні «зеленого» тарифу виробник електроенергії може оскаржити рішення НКРЕ в суді.

Щоб отримати право на застосування «зеленого» тарифу, виробник електроенергії повинен подати в НКРЕ заяву за встановленою формою і такі супроводжувальні документи:

- 1) довіреність на представництво інтересів виробника (за необхідності);
- 2) пояснювальна записка з детальною інформацією про суб'єкт господарювання (форма власності підприємства, встановлені потужності генеруючого обладнання, характеристики генеруючого обладнання);
- 3) розрахунок витрат на виробництво електроенергії за встановленою формою;
- 4) обґрунтування статей та елементів витрат на виробництво (копії договорів, розрахунок витрат, пояснення до розрахунку, довідка про середню кількість персоналу, довідка про балансову вартість основних засобів станом на дату подання заяви);
- 5) пояснювальна записка до робочого проекту будівництва електростанцій;
- 6) копії технічних умов на підключення нових установок виробника електроенергії;
- 7) зареєстрована декларація про готовність об'єкта будівництва до експлуатації або свідоцтво, видане на підставі акта готовності до експлуатації;
- 8) копія розрахунку бюджету на реконструкцію, модернізацію й технічне переоснащення за рахунок власних або залучених коштів;
- 9) документ, який, відповідно до спеціальної процедури, підтверджує, що українська частка у вартості будівництва електростанцій становить не менше 15% (з 01.01.2013 р. – 30%, а з 01.01.2014 р. – 50%);
- 10) з 01.01.2013 р. – документ, який, відповідно до спеціальної процедури, підтверджує, що українська частка у вартості матеріалів, використовуваних для виробництва сонячних модулів, становить не менше 30% (з 01.01.2014 р. – 50%).

«Зелений» тариф встановлюється безоплатно. НКРЕ розглядає документи, надані заявником, протягом 30 календарних днів із дати їхнього отримання. Після цього питання про затвердження «зеленого» тарифу ставиться на відкритому засіданні НКРЕ, про що інформується заявник.

Рішення про затвердження і встановлення «зеленого» тарифу оформлюються у вигляді постанови НКРЕ для кожного виробника електроенергії.

4

Перевірки дотримання законодавства про «зелений» тариф

Згідно зі статтею 4 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», повноваження органів державної влади здійснювати нагляд (контроль) за господарською діяльністю та види господарської діяльності, які підлягають державному нагляду (контролю), установлюються тільки законами України (законодавчими актами). Згідно зі статтею 12 Закону про електроенергетику, нагляд над ліцензіатами, у тому числі власниками ліцензій на виробництво електроенергії, є одним із завдань НКРЕ. На виконання цього завдання НКРЕ може вільно перевіряти дотримання ліцензіатами ліцензійних вимог (аналогічні повноваження передбачені Положенням про НКРЕ, затвердженим Указом Президента України від 23.11.2011 р. № 1059/2011).

Водночас Закон про електроенергетику прямо не уповноважує НКРЕ перевіряти дотримання ліцензіатами законодавства щодо «зеленого» тарифу. Звичайно, можна стверджувати, що дотримання вимог схеми підтримки на підставі «зеленого» тарифу є частиною ліцензованої діяльності, оскільки лише ліцензовані виробники можуть отримувати «зелений» тариф. Разом з тим такі повноваження прямо не передбачені законами України (законодавчими актами).

Також чинним законодавством не встановлено, в який спосіб має перевірятися дотримання виробниками вимог щодо «зеленого» тарифу. Ймовірно, такі перевірки проводитимуться під час контролю за дотриманням ліцензійних вимог. У свою чергу, перевірка дотримання ліцензійних вимог, яку здійснює НКРЕ, буває двох типів:

- планова перевірка (не частіше ніж два рази на рік, за винятком випадків, коли електроенергія не виробляється);
- позапланова перевірка.

Планові перевірки для виробників електроенергії не можуть здійснюватися частіше двох разів на рік.

Планові перевірки проводяться згідно з квартальними або річними планами, затвердженими НКРЕ до 1 грудня року, що передує року відповідних перевірок, або до 25 числа останнього місяця кварталу, що передує кварталу відповідних перевірок. Плани мають бути надіслані ліцензіатам протягом десяти робочих днів після їхнього затвердження. Крім того, ліцензіати повинні отримати письмове повідомлення про перевірку принаймні за десять днів до її початку. Тривалість планових перевірок не може перевищувати 15 робочих днів (для суб'єктів малого підприємництва – п'яти робочих днів).

Позапланові перевірки повинні проводитися тільки на основі вичерпного переліку підстав, наприклад, виявлення та підтвердження недостовірних відомостей в обов'язковій звітності, поданій ліцензіатом, заяви третіх сторін про порушення ліцензійних вимог, несвоєчасне подання або неподання обов'язкової звітності без поважних причин. Тривалість такої перевірки не може перевищувати десяти робочих днів (для суб'єктів малого підприємництва – п'яти робочих днів).

Після проведення перевірок посадова особа (комісія) НКРЕ повинна скласти акт, який має відображати результати перевірки. При виявленні порушень ліцензійних вимог НКРЕ надає припис про їх усунення або приймає рішення про накладення санкцій. Якщо виробник електроенергії не усунув порушення своєчасно, НКРЕ може прийняти рішення про накладення санкцій або навіть скасувати ліцензію виробника, якщо знайде достатні підстави, такі, як неспроможність ліцензіата дотримуватися ліцензійних вимог і неодноразове їх порушення.

5

Податкові пільги

Чинне законодавство, зокрема Податковий кодекс, передбачає низку податкових пільг, які можуть бути використані в процесі впровадження проектів із «зеленим» тарифом.

5.1. Звільнення від ПДВ на імпорт та митних платежів

Відповідно до Податкового кодексу, імпорт обладнання, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, звільняється від 20-відсоткового ПДВ при його ввезенні в Україну. Крім того, Закон про митні тарифи звільняє таке обладнання від сплати мита.

Звільнення як від ПДВ, так і від мита може застосовуватися до обладнання, якщо воно використовується для власного виробництва електроенергії і якщо ідентичне обладнання з аналогічними якісними характеристиками в Україні не виробляється.

Перелік такого обладнання встановлюється Кабінетом Міністрів України. Відповідний список (Перелік енергозберігаючих матеріалів, обладнання, устаткування та комплектуючих, що звільняються від ввізного мита, та операції з увезення яких на митну територію України звільняються від обкладення ПДВ) затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 14.05.2008 р. № 444.

➔ Імпортери обладнання, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, зобов'язані щомісяця протягом трьох років до 5-го числа кожного місяця, починаючи з місяця, наступного за митним оформленням обладнання, подавати звіт про використання обладнання (три примірники) у відповідний відділ митниці.

Два примірники звіту повинні бути направлені: один – у податкові органи за місцем реєстрації імпортера, другий – у Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України. Ці органи здійснюють контроль за цільовим використанням обладнання відповідно до своїх повноважень.

У разі порушення вимог щодо цільового використання такого обладнання імпортер повинен збільшити свої податкові зобов'язання на суму ПДВ, яка мала бути виплачена при ввезенні обладнання, а також сплатити штраф, нарахований на таку суму податку на основі 120-відсоткової облікової ставки Національного банку України на дату оплати податкових зобов'язань за період, починаючи з дня ввезення устаткування на митну територію України і до дати підвищення податкових зобов'язань. Крім того, у цьому випадку він зобов'язаний сплатити ввізне мито та штраф у розмірі 0,2% від суми несвоєчасно сплачених митних платежів за кожен день прострочення, включаючи день оплати.

Виробникам електроенергії з поновлюваних джерел звільнення від ПДВ та митних зборів стосовно імпортного обладнання, що працює на поновлюваних джерелах енергії, автоматично не надається. Спочатку вони повинні пройти спеціальну процедуру й домогтися, щоб їхнє обладнання було внесене Кабінетом Міністрів до Переліку енергозберігаючих матеріалів, обладнання, устаткування та комплектуючих, що звільняються від ввізного мита, та операції з ввезення яких на митну територію України звільняються від обкладення ПДВ (Перелік). Таким чином, виробник електроенергії з відновлюваних джерел повинен зібрати й подати низку документів у Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, яке відповідає за підготовку проекту постанови Кабінету Міністрів України про внесення змін до Переліку.

Щоб Міністерство економічного розвитку і торгівлі України розглянуло можливість включення матеріалів, устаткування та комплектуючих виробника електроенергії з відновлюваних джерел до Переліку, виробник повинен надати такі документи:

- 1) заява із зазначенням назви обладнання відповідно до його коду з українського класифікатора товарів зовнішньоекономічної діяльності (якщо передбачається імпорт комплектуючих до обладнання, також їхні назви і коди), кількості та вартості обладнання;
- 2) довіреність на представництво інтересів виробника (за необхідності);
- 3) засвідчена копія договору, на підставі якого ввозиться обладнання;
- 4) відомості про запланований прибуток виробника (із зазначенням обов'язкових платежів до державного бюджету);
- 5) висновок державної експертизи енергозбереження про відповідність проекту, для якого ввозиться обладнання, вимогам законодавчих і технічних документів у сфері енергозбереження із зазначенням назви обладнання відповідно до його коду в українському класифікаторі товарів зовнішньоекономічної діяльності (якщо передбачається імпорт комплектуючих до обладнання, також їхні назви і коди);
- 6) документ, що підтверджує зобов'язання виробника використовувати імпортне обладнання тільки для власного виробництва, з відповідним обґрунтуванням та розрахунками;
- 7) висновок відповідного міністерства чи іншого центрального органа виконавчої влади про те, що обладнання з аналогічними показниками в Україні не виробляється.

Постанова № 444 не встановлює конкретних строків для проходження цієї процедури, відтак її тривалість передбачити неможливо. Крім того, необхідність отримання висновків відповідного міністерства або центрального органу виконавчої влади з неоднозначними критеріями (про те, що обладнання з аналогічними показниками не виробляється в Україні) позбавляє цю процедуру прозорості.

5.2. Зменшення земельного податку

Відповідно до Податкового кодексу, плата за землю є державним податком, який стягується у вигляді земельного податку або орендної плати за земельні ділянки, що перебувають у державній чи комунальній власності. Виробники електроенергії з відновлюваних джерел, а також інші юридичні та фізичні особи, яким земельні ділянки належать на праві власності, сплачують земельний податок. Земельний податок на землі (як у межах, так і поза межами населених пунктів), надані для розташування електростанцій з виробництва електроенергії з відновлюваних джерел, сплачується в розмірі 25% від ставки земельного податку, розрахованого згідно з Податковим кодексом.

➔ Спеціальних процедур отримання таких пільг не існує. Однак, як показує практика, необхідно буде довести, що відповідні земельні ділянки дійсно були надані з метою розташування на них електростанцій з виробництва електроенергії з відновлюваних джерел. Таким чином, рекомендується (по можливості) включати відповідні положення ще в договір купівлі-продажу земельної ділянки, а також у землевпорядну документацію.

5.3. Граничні розміри плати за оренду земель, що перебувають у державній та комунальній власності

Відповідно до пункту 288.4 Податкового кодексу, розмір і умови здійснення орендних платежів устанавлюються договором оренди між орендодавцем (власником) і орендарем. Як правило, загальна сума щорічної плати за земельні ділянки, що перебувають у державній і комунальній власності, не може перевищувати 12% від їхньої нормативної оцінки.

Проте загальна сума щорічних платежів за земельні ділянки, надані для розміщення будівництва, обслуговування та експлуатації електростанцій для виробництва електроенергії з використанням відновлюваних джерел, включаючи технологічну інфраструктуру таких електростанцій (виробничі приміщення, бази, розподільчі пункти, електричні підстанції, електричні мережі), не повинна перевищувати 3% від нормативної оцінки.

Задля розрахунку та стягнення податку на землю договор оренди, а також землевпорядна документація повинні прямо вказувати, що земельна ділянка (ділянки) надається для конкретних цілей, зазначених вище. В іншому разі законність застосування граничного максимального розміру орендних платежів може бути поставлена під сумнів податковими органами.

5.4. Звільнення від податкових зобов'язань у формі цільової надбавки на вироблену електроенергію

Відповідно до Податкового кодексу, якщо виробник продає електроенергію за межами ОРЕ, він має сплатити цільову надбавку до існуючого тарифу на електроенергію в розмірі 3% від фактично відпущеної електроенергії (без урахування ПДВ). Базою для розрахунку такої надбавки є вартість електроенергії, реалізованої за межами ОРЕ, зменшена на вартість кваліфікованих когенераційних установок та/або електростанцій з використанням відновлюваних джерел енергії (для гідроенергетики – тільки малих гідроелектростанцій).

На виробництво електроенергії з відновлюваних джерел ця спеціальна надбавка не поширюється. Як уже зазначалося, єдиним реальним покупцем електроенергії за ставками «зеленого» тарифу є ОРЕ у зв'язку відсутністю адміністративних або економічних стимулів для продажу електроенергії за прямими договорами зі споживачами. Зважаючи на поточну трансформацію українського ринку електроенергії з режиму одного покупця на балансуючий ринок і ринок двосторонніх договорів, таким звільненням від сплати надбавки можна буде скористатися в майбутньому.

5.5. Звільнення від податку на прибуток підприємств

Відповідно до Податкового кодексу, прибуток від основної діяльності компанії, яка виробляє електроенергію тільки з відновлюваних джерел, тимчасово звільняється від податку на прибуток на десять років, починаючи з 01.01.2011 р. (поточна ставка податку – 21%). Зверніть увагу, що компанії, які генерують електроенергію одночасно з традиційних і відновлюваних джерел, не мають права на цю пільгу. Крім того, звільнення від податку на прибуток стосується не прибутку від продажу «зеленої» електроенергії, а прибутку від основної діяльності компанії. Податковий кодекс не дає визначення основної діяльності компанії. На підставі вже існуючих законодавчих актів можна припустити, що податкові органи повинні враховувати два чинники у визначенні основної діяльності, а саме:

- діяльність, відображену в установчих та інших документах компанії;
- отримання компанією основної частини доходів внаслідок такої діяльності.

Сума звільнених від оподаткування коштів може використовуватися лише для певних цілей, а саме:

- збільшення обсягів виробництва;
- переоснащення матеріально-технічної бази;
- упровадження новітніх технологій, пов'язаних з основною діяльністю платника податку, та/або
- повернення кредитів, використаних для вказаних цілей і виплати відсотків по них.

У разі порушення цільового призначення виробник електроенергії повинен збільшувати свої податкові зобов'язання.

Додатки

Додаток I. Основні недоліки законодавства і рекомендації щодо державної політики

Додаток II. Законопроекти

Додаток III. Список посилань

Додаток І. Основні недоліки законодавства і рекомендації щодо державної політики

Наведена таблиця містить перелік основних перешкод та ризиків, пов'язаних із «зеленим» тарифом, а також наші рекомендації щодо державної політики стосовно їхнього усунення.

№	Основні недоліки та ризики, пов'язані із «зеленим» тарифом	Рекомендації
1.	Комбіноване використання традиційних та відновлюваних джерел енергії позбавляє електростанції права претендувати на встановлення «зеленого» тарифу пропорційно до частки відновлюваних джерел, що використовується при виробництві електроенергії.	Установити можливість застосування фіксованих мінімальних ставок «зеленого» тарифу в разі одночасного використання традиційних і відновлюваних джерел енергії (тариф повинен застосовуватися пропорційно до використовуваної частки відновлюваних джерел).
2.	Неподання або подання до НКРЕ недостовірної інформації про діяльність, пов'язану із виробництвом електроенергії з відновлюваних джерел, може бути підставою для анулювання «зеленого» тарифу.	Затвердити порядок адміністративного розгляду порушень, які можуть бути підставою для скасування «зеленого» тарифу. Крім того, самі підстави для скасування «зеленого» тарифу варто конкретизувати.
3.	Державна гарантія щодо застосування поточної схеми підтримки на підставі «зеленого» тарифу поширюється тільки на електростанції, введені в експлуатацію. Відтак інвестори наражаються на ризик, що ця схема буде скасована до завершення будівництва їхніх генеруючих потужностей.	Гарантія встановлення «зеленого» тарифу (за умови дотримання вимог законодавства) повинна надаватися на початкових етапах будівництва електростанцій, що використовують відновлювані джерела енергії. Наприклад, надання гарантії може поширюватися на проекти, щодо яких видано технічні умови на будівництво або приєднання до мережі.
4.	Істотна модернізація електростанцій, які використовують відновлювані джерела енергії, або будівництво додаткових потужностей (на суму, що перевищує 50% від їхньої початкової вартості) після 2014, 2020, та 2024 років призведе до зниження ставок «зеленого» тарифу для всієї електростанції на 10%, 20% і 30% відповідно. Оскільки кошти, звільнені від податку на прибуток підприємств, мають спрямовуватися на модернізацію потужностей компаній, упровадження новітніх технологій, збільшення обсягу виробництва, негативні наслідки у формі зниження ставки «зеленого» тарифу виглядають нелогічними.	Скасувати зниження ставок «зеленого» тарифу в разі істотної модернізації або будівництва додаткових потужностей на електростанціях, що використовують відновлювані джерела енергії. Альтернативою може бути надання нижчого «зеленого» тарифу для додатково встановлених генеруючих потужностей.

№	Основні недоліки та ризики, пов'язані із «зеленим» тарифом	Рекомендації
5.	Через відсутність розвинутої мережі підприємств, які б виготовляли обладнання для електростанцій на відновлюваних джерелах, вимога місцевої складової видається однією з найбільших перешкод для впровадження більшості проектів, пов'язаних із «зеленим» тарифом. До того ж, порядок визначення розміру місцевої складової й досі не затверджений.	Скасувати вимогу щодо місцевої складової, зменшити її частку або, як мінімум, відкласти набрання чинності цією вимогою.
6.	Перелік документів, необхідних для вступу до ОРЕ, не є вичерпним і дає ОРЕ можливість на власний розсуд вимагати в заявника додаткові документи.	Внести зміни до Договору ОРЕ, якими встановити вичерпний перелік документів, необхідних для набуття членства в ОРЕ.
7.	Відсутнє регулювання процедури укладення договорів із ДП «Енергоринок».	Затвердити порядок укладення договорів про продаж електроенергії з ДП «Енергоринок». Цей порядок може встановлювати особливі положення для виробників електроенергії з відновлюваних джерел.
8.	Порядок звільнення від оподаткування імпорту обладнання та матеріалів (призначених для будівництва електростанцій на відновлюваних джерелах енергії) не установлює строків для вчинення дій державними органами та запроваджує надмірну кількість процедур, що істотно ускладнює або навіть унеможлиблює використання цієї пільги.	Установити строки розгляду поданих документів. Список залучених державних органів, необхідних документів та строки їхньої видачі необхідно скоротити. Порядок видачі необхідних висновків варто спростити та зробити безоплатним.
9.	Законодавством передбачена безпідставно велика кількість дозвільних документів, пов'язаних із «зеленим» тарифом, одночасне одержання яких, до того ж, неможливе (ліцензія, рішення про встановлення «зеленого» тарифу, набуття членства в ОРЕ тощо).	Надати можливість одночасного одержання дозвільних документів (наприклад, одночасного одержання ліцензії та «зеленого» тарифу за процедурою «єдиного» вікна) або зменшити кількість дозвільних документів (наприклад, звільнити від ліцензування осіб, яким встановлено «зелений» тариф).

Додаток II. Законопроекти

Проект Закону України «Про засади функціонування ринку електричної енергії України» № 0916

Законопроект № 0916 спрямовано на перехід українського ринку електроенергії від моделі єдиного покупця до ринку двосторонніх договорів і балансуючого ринку електроенергії. Незважаючи на те, що законопроект № 0916 не впливає безпосередньо на «зелені» тарифи, він може істотно вплинути на схеми виплат для компаній, для яких встановлено «зелений» тариф.

Згідно з проектом Закону, в Україні існуватиме єдиний ринок електроенергії. Електроенергію за «зеленим» тарифом можна буде продавати на таких компонентах ринку:

- ринок двосторонніх договорів;
- ринок електроенергії «на добу вперед» (купівля електроенергії на наступний день після дати торгів);
- балансуєчий ринок (ринок, організований оператором системи, щоб збалансувати обсяги виробництва і споживання електроенергії).

Електрична енергія, вироблена з альтернативних джерел, може бути реалізована за встановленим «зеленим» тарифом виключно на ринку «на добу наперед». Уся електрична енергія, запропонована виробниками для продажу за «зеленим» тарифом на ринку «на добу наперед», обов'язково купується оператором ринку за «зеленим» тарифом. Купівля-продаж такої електричної енергії на ринку «на добу наперед» за «зеленим» тарифом здійснюється на підставі угоди (договору) між учасником ринку «на добу наперед» та оператором ринку на строк дії «зеленого» тарифу, встановленого для відповідного виробника. Типова форма таких угод (договорів) затверджується органом державного регулювання діяльності в енергетиці.

Щоб компенсувати різницю між ціною продажу і ставками «зеленого» тарифу, законопроект передбачає створення спеціального фонду – Фонду врегулювання вартісного дисбалансу. Фонд наповнюватиметься за рахунок внесків виробників електричної енергії, яка виробляється на атомних електричних станціях, гідроелектричних (крім малих гідроелектростанцій)/гідроакumuлюючих електричних станціях, електропередавальних підприємств та постачальників імпортованої електричної енергії.

Додаток III. Список посилань

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV.
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
4. Закон України від 20.11.2012 р. №5485-VI «Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії».
5. Закон України від 20.02.2003 р. № 555-IV «Про альтернативні джерела енергії».
6. Закон України від 14.01.2000 р. № 1391-XIV «Про альтернативні види палива».
7. Закон України від 05.04.2005 р. № 2509-IV «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу».
8. Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-XII «Про охорону праці».
9. Закон України від 06.10.1998 р. № 161-XIV «Про оренду землі».
10. Закон України від 09.07.2010 р. № 2480-VI «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів».
11. Закон України від 16.10.1997 р. № 575/97-ВР «Про електроенергетику».
12. Закон України від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР «Про режим іноземного інвестування».
13. Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI «Про регулювання містобудівної діяльності».
14. Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень».
15. Закон України від 05.02.1992 р. № 2097-XII «Про єдиний митний тариф».
16. Наказ Державного Комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28.07.2010 р. № 327 «Про затвердження, внесення зміни та скасування нормативних документів» (Класифікатор професій 003:2010).
17. Наказ Міністерства палива та енергетики України від 28.10.2009 р. № 570 «Про затвердження Правил приєднання вітроелектростанцій до електричних мереж».
18. Наказ Міністерства юстиції України від 07.02.2002 р. № 7/5 «Про затвердження Тимчасового положення про порядок державної реєстрації права власності та інших речових прав на нерухоме майно».
19. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 29.12.2004 р. № 336 «Про затвердження Випуску 1 «Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності» Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників».
20. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 07.07.2011 р. № 109 «Про затвердження Порядку надання містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки, їх склад та зміст».
21. Наказ Державного комітету України із земельних ресурсів від 23.07.2010 р. № 548 «Про затвердження Класифікації видів цільового призначення земель».

22. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.02.2009 р. № 254-р «Про реалізацію інвестиційних проектів з будівництва вітроелектростанцій в Автономній Республіці Крим та Миколаївській області».
23. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2005 р. № 668 «Про затвердження Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві».
24. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.04.2011 р. № 557 «Про затвердження Порядку віднесення об'єктів будівництва до IV і V категорій складності».
25. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 р. № 554 «Про перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку».
26. Постанова Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 р. № 461 «Питання прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів».
27. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.09.2009 р. № 1021 «Про затвердження порядків ведення Поземельної книги і Книги записів про державну реєстрацію державних актів на право власності на земельну ділянку та на право постійного користування земельною ділянкою, договорів оренди землі».
28. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 р. № 1107 «Про затвердження Порядку видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки».
29. Постанова Кабінету Міністрів України від 07.12.2005 р. № 1176 «Про затвердження форми заяви на одержання суб'єктом господарювання або уповноваженою ним особою документів дозвільного характеру».
30. Постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.2009 р. № 439 «Про деякі питання посвідчення права власності на земельну ділянку».
31. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.1996 р. № 1548 «Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)».
32. Постанова Кабінету Міністрів України від 14.05.2008 р. № 444 «Питання ввезення на митну територію України енергозберігаючих матеріалів, обладнання, устаткування та комплектуючих».
33. Постанова Кабінету Міністрів України від 13.07.1995 р. № 516 «Про плату за видачу та переоформлення Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, ліцензій на здійснення певних видів підприємницької діяльності».
34. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.1999 р. № 753 «Про порядок видачі Національною комісією регулювання електроенергетики ліцензій на провадження діяльності, пов'язаної з виробництвом, передачею та постачанням електричної енергії, комбінованим виробництвом теплової та електричної енергії, виробництвом теплової енергії на теплоелектроцентралях та установках з використанням нетрадиційних або поновлюваних джерел енергії».

35. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.04.2002 р. № 502 «Про затвердження Порядку зміни цільового призначення земель, які перебувають у власності громадян або юридичних осіб».
36. Постанова Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 р. № 466 «Деякі питання виконання підготовчих і будівельних робіт».
37. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.12.2007 р. № 1396 «Про ліцензування господарської діяльності, пов'язаної із створенням об'єктів архітектури».
38. Наказ Міністерства палива та енергетики України від 28.10.2009 р. № 570 «Про затвердження Правил приєднання вітроелектростанцій до електричних мереж».
39. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 16.05.2011 р. № 45 «Про затвердження Порядку розроблення проектної документації на будівництво об'єктів».
40. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 27.01.2009 р. № 47 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності у будівництві, пов'язаної із створенням об'єктів архітектури».
41. Наказ Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 29.10.2009 р. № 334 «Про затвердження Правил надання і погодження технічних умов на підключення до теплових мереж».
42. Постанова НКРЕ від 25.12.2008 р. № 1522 «Про затвердження Методики розрахунку вартості робіт з підключення електроустановок споживачів до електричних мереж ліцензіата та інших додаткових робіт і послуг, пов'язаних із ліцензованою діяльністю».
43. Постанова НКРЕ від 13.06.1996 р. № 15 «Про затвердження Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з передачі електричної енергії місцевими (локальними) електромережами».
44. Постанова НКРЕ від 29.10.2009 р. № 1232 «Про затвердження Правил надання і погодження технічних умов на підключення до теплових мереж».
45. Постанова НКРЕ від 06.10.1999 р. № 1305 «Про затвердження Інструкції про порядок видачі ліцензій Національною комісією регулювання електроенергетики на здійснення окремих видів підприємницької діяльності».
46. Постанова НКРЕ від 26.07.2007 р. № 1052 «Про затвердження Порядку подання, розгляду, схвалення та виконання інвестиційних програм ліцензіатів з передачі електричної енергії місцевими (локальними) електромережами та з постачання електричної енергії за регульованим тарифом...».
47. Постанова НКРЕ від 19.05.2011 р. № 882 «Про затвердження Порядку контролю за додержанням ліцензіатами умов та правил здійснення діяльності, пов'язаної з виробництвом, передачею та постачанням електричної енергії, комбінованим виробництвом теплової та електричної енергії, виробництвом теплової енергії на теплоелектроцентралях та установках з використанням нетрадиційних або поновлюваних джерел енергії».
48. Постанова НКРЕ від 21.01.2006 р. № 47 «Про затвердження Правил приєднання когенераційних установок до електричних мереж».

49. Постанова НКРЕ від 16.07.2009 р. № 838 «Про затвердження примірних договорів, які укладаються із суб'єктами господарювання, що виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії».
50. Постанова НКРЕ від 15.06.2012 р. № 749 «Про затвердження Порядку визначення питомої ваги сировини, матеріалів, основних засобів, робіт та послуг українського походження у вартості будівництва об'єктів електроенергетики, що виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії».
51. Наказ Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 14.12.2000 р. № 285 «Про затвердження Правил визначення вартості проектно-вишукувальних робіт для будівництва, що здійснюється на території України ДБН Д.1.1-7-2000».
52. Проект Закону України №0916 «Про засади функціонування ринку електричної енергії України».

Контактна інформація:

IFC

Дніпровський узвіз 1, 3-й поверх

м. Київ, 01010 Україна

Тел.: +38044 490 6400

Факс: +38044 490 6420

ifc.org

IFC | **International
Finance Corporation**
World Bank Group

2012 рік